

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Vývoj kritické recepce v prózách Petry Soukupové

Kristýna Krejčí

Bakalářská práce

2017

University of Pardubice
Faculty of Arts and Philosophy

A Development of Critical Reception of Petra Soukupová's Prose

Kristýna Krejčí

Bachelor thesis

2017

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna Krejčí**
Osobní číslo: **H14135**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historicko-literární studia: Historicko-literární**
Název tématu: **Vývoj kritické recepce v prózách Petry Soukupové**
Zadávající katedra: **Katedra literární kultury a slavistiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Pisatelka se pokusí o zmapování a analýzu kritické rozpravy nad dílem Petry Soukupové. Se zřetelem ke všem relevantním rovinám kritického vnímání a hodnocení uměleckého textu nastíní nejvýraznější tváře dosavadního vývoje tohoto diskurzu - v usazení do širšího kontextu celkového vývoje (resp. jeho kritické recepce) české prózy posledních zhruba dvou desetiletí.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Ivo Říha, Ph.D.

Katedra literární kultury a slavistiky

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2017**

prof. PhDr. Karel Řeřů, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Miroslav Kouba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2016

Příloha zadání bakalářské práce

Seznam odborné literatury:

- BARTHES, Roland. *Kritika a pravda*. Podlesí, 1997. **ISBN 80-86019-53-5**.
- BLAŽÍČEK, P. *Kritika a interpretace*. Praha, 2002.
- BURIÁNEK, František, 1917-1995. *Čítanka českého myšlení o literatuře*. uspořádal František Buriánek. 1. vyd. Praha : Československý spisovatel, 1976.
- BURIÁNEK, František. *Z dějin české literární kritiky*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství politické literatury, 1985. *Teorie, tvorba, tvůrci ; sv. 3*.
- ČERNÝ, Václav. *Co je kritika, co není a k čemu je na světě*. Brno, 1968. **ISBN** neuvedeno.
- Česká literární kritika v dotyku se strukturalismem (1880-1940). antologii sestavil, úvod a komentář Jiří Kudrnáč. Vyd. 1. Brno : Host, 2003. *Strukturalistická knihovna ; sv. 15*.
- FIALOVÁ, Alena (ed.) *V souřadnicích mnohostí. Česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha, 2014. **ISBN 978-80-200-2410-7**.
- HAMAN, Aleš. *Nástín dějin české literární kritiky*. Jinočany, 2000. **ISBN 80-86022-63-3**.
- HRTÁNEK, P. (ed.). *Antologie textů k dějinám české literární kritiky (XIX. století)*. Ostrava, 2010.
- HRUŠKA, Petr - MACHALA, Lubomír - VODICKA, Libor et al. (eds.) *V souřadnicích volnosti. Česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha, 2008. **ISBN 978-80-200-1630-0**.
- KAUTMAN, František. *K typologii literární kritiky a literární vědy*. Praha, 1996. **ISBN 80-85625-35-0**.
- ORWITZ, M. *Art Criticism*. In: KELLY, Michael (ed. In chief), *Encyclopedia of Aesthetics*. New York: Oxford University Press, 1998, Vol. 1,
- ŠALDA, F. X. (František Xaver) , 1867-1937. *Boje o zřítel : meditace a rapsodie*. F.X. Šalda. 4. vyd. Praha : Unie, 1922. *Spisy F. X. Šaldy ; sv. 3*.
- ŠALDA, František Xaver. *Kritika*. In: *Ottův slovník naučný*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 1999,
- ŠTĚPÁNEK, Miroslav, ŘÍMAN, Josef. *Literární kritika*. In: ŠTĚPÁNEK, Miroslav, ŘÍMAN, Josef. *Malá československá encyklopedie*. III. svazek. Vyd. 1. Praha: ACADEMIA, 1986,
- TRÁVNÍČEK, Jiří. *Ve studených vodách svobody. Česká literatura 1989-2009*. In Host 26, 2010, č. 10, s. 33-38. **ISSN 1211-9938**.
- TREFULKA, Jan, 1929-2012. *Dotěky a posedlosti*. Jan Trefulka. Vyd. tohoto souboru 1. V Brně : Atlantis, 2012. *Spisy ; sv. 3*.
-

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 1. 3. 2018

.....
Kristýna Krejčí

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce, panu PhDr. Ivo Říhovi, Ph.D., za cenné rady, věcné připomínky, ochotu, trpělivost, metodické vedení mé práce a čas, který mi věnoval.

ANOTACE

Práce je zaměřena na vývoj kritické recepce próz Petry Soukupové. V první, teoretické části, se nejprve věnujeme vysvětlení pojmu literární kritika. Další část se stručně zaměřuje na vývoj literatury v novém tisíciletí, postavení autorky v kontextu současné české literatury a na představení jednotlivých děl Petry Soukupové. Následuje představení spisovatelky Petry Soukupové v kontextu české literatury a stručná charakteristika jejích próz. Ve třetí, teoretické části, se zabýváme samotným rozbořem recenzí, které vyšly v souvislosti s tvorbou Petry Soukupové. Cílem práce je analýza kritické diskuze, která se vede nad dílem Petry Soukupové a reflexe závěrů, ke kterým jsme došli prostřednictvím analýzy kritických textů.

KLÍČOVÁ SLOVA

Petra Soukupová, česká literatura, česká literární kritika, recenzent, recenze

TITLE

A Development of Critical Reception of Petra Soukupová's Prose

This thesis focuses on critical reception of the prosaic work of Petra Soukupová. The first theoretical part contains a definition of literary criticism. The next part focuses on the Czech literature development in the new millennium, the writer's position in the context of Czech literature and the particular works of Petra Soukupová. The writer's introduction in the context of Czech literature and the brief characteristics of her prose are followed. In the third, theoretical part, we deal with the analysis of reviews appeared in the connection with the writer's work. The aim of this thesis is to be an analysis of the critical discussion that is disputed about Petra Soukupová's work and a reflexion of the conclusions we reached based on a critical analysis of texts.

Key words:

Petra Soukupová, Czech literature, Czech literary criticism, reviewer, review

OBSAH

ÚVOD	1
1. VYMEZENÍ POJMU LITERÁRNÍ KRITIKA	3
1.1. Pojem kritika.....	3
1.2. Vývoj české literární kritiky	5
1.3. Postavení kritiky v současné české literatuře	8
1.4. Česká literární periodika a internetové časopisy	9
2. SOUČASNÁ ČESKÁ LITERATURA	13
2.1. Vývoj literatury v novém tisíciletí.....	13
2.2. Petra Soukupová v kontextu české literatury	15
3. VÝVOJ KRITICKÉ RECEPCE PRÓZ PETRY SOUKUPOVÉ	19
3.1. Prostředí.....	19
3.2. Postavy.....	21
3.3. Autorský styl.....	28
3.3.1. Jazyk a jazykové prostředky	30
3.3.2. Vypravěč	33
3.4. Témata próz	39
ZÁVĚR.....	46
BIBLIOGRAFIE	49
1 Prameny – beletrie	49
2 Prameny – kritiky a recenze dostupné na internetu	49
3 Literatura	51
SUMMARY	53

ÚVOD

Bakalářská práce je zaměřena na vývoj kritické recepce v dílech Petry Soukupové. Jedná se o průřez českými recenzemi na její díla *K moři*, *Zmizet*, *Marta v roce vetřelce*, *Pod sněhem*. Román s názvem *Nejlepší pro všechny*, který vyšel v prosinci 2017, jsem do své práce nezařadila, z toho důvodu, že vyšel těsně před dokončením mé bakalářské práce. Cílem práce je zmapování českých kritických ohlasů na tato díla, a to z hlediska, času, prostředí, postav, jazykových prostředků a autorského stylu a tématu. Budeme usilovat o ucelený závěr o tom, jak se vyvíjela tato kritická recepce v průběhu let. V neposlední řadě máme dáno za cíl přiblížit jednotlivá díla Petry Soukupové, ke kterým kritické hlasy promlouvají.

V úvodní, teoretické části se zaměříme na vývoj literární kritiky obecně. Přiblížíme si, co vlastně pojem kritika znamená a jak k ní přistupovat, představíme si vývoj české literární kritiky a seznámíme se s postavením kritiky v současné české literatuře. V závěru kapitoly se budeme věnovat českým literárním periodikům a literárním časopisům, ve kterých se můžeme s kritickými texty setkat.

Česká literární scéna prošla od začátku nového tisíciletí obměnami, ať už hlediska technického vývoje nebo změnou čtenářského publika, bezpochyby je nutné se o tomto faktu zmínit, k čemuž dojde v následující kapitole, kde mimo jiné zmíníme i pojem mainstreamová literatura. Na obecnou charakteristiku bude volně navazovat další kapitola, kde si představíme samotnou Petru Soukupovou a zařadíme její díla do kontextu české literatury. Nemůžeme opomenout samotný život autorky, který si v práci také přiblížíme, a to z toho důvodu, že úzce souvisí s jejími díly. Soukupová svým stylem psaní má na české literární scéně nepochybně pevné postavení, i když se od autorů své generace odlišuje, a to hlavně úsečným stylem jazyka a strohým reflektováním reality. Právě tyto nezvyklé aspekty knihy si představíme v další části práce. Zaměříme se na přiblížení děje samotných knih a jejich zasazení do kontextu tvorby Petry Soukupové. Rozebereme je z hlediska tématu, které je v dílech aplikováno, dále si přiblížíme, jak autorka pracuje s postavami a ani autorský styl nebude opomenut. Jsou zde citovány úryvky z již zmiňovaných recenzí, na které je bakalářská práce primárně zaměřena. Zmiňované náhledy do kritických textů podrobíme analytickému myšlení v dalším praktickém dílu bakalářské práce. Text je zaměřen na samotný vývoj literární kritiky děl Petry Soukupové. Zanalyzujeme stati, recenze, články a další texty, které vyšly jako reakce na prózy autorky.

Jedním z narativních konstruktů v dílech Petry Soukupové je prostředí, ve kterém se hrdinové pohybují. Na základě toho jsme pro charakteristiku okolí s ní spojené kritické ohlasy vymezili celou podkapitolu. Vzhledem k tomu, že informace o prostředí čtenář dostává zprostředkovaně pomocí postav a čistě objektivně z pozice vyptavěče, jako následujícím narativním konstruktem, který podrobíme zkoumání, budou postavy v dílech Petry Soukupové.

Nejdříve si zanalyzujeme názory na chování figur, které pocházejí z textů hodnotitelů. Kritici projevují názor na propracování postav, do tohoto můžeme zahrnout typizaci nebo vnitřní monology. Kritici se jednoznačně shodují na tom, že tento aspekt jejich děl je nejlépe propracovaný.

Se všemi výše zmiňovanými jevy úzce souvisí spisovatelčin autorský styl, kterému budeme věnovat pozornost v dalším oddílu práce. Na základě četby děl Petry Soukupové i kritických ohlasů můžeme konstatovat, že je to nejpůsobivější prvek všech próz, a proto jsme ho rozdělili do dvou podkapitol. Díky tomu se tomuto narativnímu konstruktu dostalo největší pozornosti. Toto všechno si budeme přibližovat jak očima hodnotitelů, tak očima autora práce.

Na základě postupu, který jsme v práci aplikovali, se v závěru práce můžeme setkat s uceleným závěrem, který z celé práce vyplívá. V této závěrečné kapitole se budeme snažit zachytit celkový vývoj kritické recepce děl Petry Soukupové. Postřehy recenzentů, které nalezneme v kritických textech, shrneme a vytvoříme z nich ucelený závěr.

1. VYMEZENÍ POJMU LITERÁRNÍ KRITIKA

1.1. Pojem kritika

V následující kapitole se budeme zaměřovat na vymezení pojmu kritika, a to jak z hlediska teoretického, tak i historického. Pojem kritika pochází z řeckého slova krinein, které znamená soudit. Kritika je tedy soudem a projevem schopnosti úsudku.¹ Definice, jak pojem kritiky vysvětlit, můžeme nalézt několik. My zmíníme definici F. X. Šaldy z *Ottova slovníku naučného*. Zde Šalda charakterizoval kritiku jako nauku, která soudí literární dílo, což ovšem podléhá mnohým dalším specifikům, která obsahují především uvědomění si, zdůvodnění a následné podložení svého individuálního pozitivního či negativního dojmu a jeho následné zpracování do konečného výsledku svého pozorování.² Básník a kritik Thomas Stearns Eliot vidí úlohu kritika v tom, aby napomáhal „porozumění v literatuře a potěšení z ní“.³ Aleš Haman chápe kritikovu práci takto: kritik musí vycházet z prožitku estetické hodnoty díla (musí tedy být především citlivým a vnímavým čtenářem). Zdůvodnění svého soudu pak musí hledat v odborné analýze tvarových prvků díla a jejich funkcí, které byl s to při svém přijetí díla postihnout a vyhodnotit odhlížeje od své subjektivní momentální dispozice. Závěrů, k nimž dojde, lze využít jak pro účely výchovné (výchova publika k estetickému osvojování uměleckých děl), tak pro účely vědecké či umělecké.⁴

Dále se zaměříme na pojetí literární kritiky na základě studií dvou literárních kritiků, a to již zmiňovaného Františka Xavera Šaldy a Václava Černého. F. X. Šalda je považován za zakladatele české moderní kritiky a Václav Černý za jeho pokračovatele. František Xaver Šalda v *Ottově slovníku naučném* tedy charakterizuje kritiku jako takzvaný soud nad literárním dílem. Podle něj by literární dílo už při svém vzniku, provedení a především účinku na mysl čtenářů, mělo být řízeno určitými poměry, vztahy a zákony, jejichž sledováním se kritika zabývá.⁵ Jako primární a první krok podle Šaldy v hodnocení literárního díla je přesný popis a výklad díla, ve kterém se hledají různé souvislosti, a to konkrétně jak dílo souvisí s životem svého autora a jak souvisí s dobou a společností, dějinami literatury, ale i celkové kultury. Literární dílo není tedy jen dílem stvořeným pro autora, ale primárně je určeno

¹ HAMAN, Aleš. *Nástin dějin české literární kritiky*, Jinočany: H & H, 2000. s. 7

² ŠALDA, František Xaver. *Kritika literární*. In *Ottův slovník naučný: Patnáctý díl Krajčij – Ligustrum*. Praha: J. Otto, 1900, s. 191.

³ 34 ELIOT, Thomas S. *O básnictví a básnících*. Praha: Odeon, 1991, s. 130.

⁴ 35 HAMAN, Aleš. *Nástin dějin české literární kritiky*. Praha: H&H, 2006, s. 14.

⁵ Tamtéž, s. 191.

společnosti, která díky němu může rozšířit své názory a znalosti. Druhým krokem je podle Šaldy klasifikace díla, založena především na srovnání díla s jinými literárními díly a na zdůraznění výsledku tohoto srovnání.⁶ Právě tento druhý krok je jedním z nejdůležitějších a na jeho základě se utváří kritická recepce díla. Velmi důležitým aspektem v hodnocení literárního díla jsou důvody, kterými je výsledný soud daného díla podložen.

Význam literární kritiky je tedy nejen v tom, že se snaží literární produkci očistit od věcí bezvýznamných, kde lze kritický soud jednoduše prokázat, ale především má funkci utváření nových literárních směrů a proudů, kterými zasahuje samotný běh literatury a výrazně ji determinuje.⁷

Václav Černý ve své knize *Co je kritika, co není a k čemu je na světě* vnímá kritiku jako vědu, která slouží jako prostředek k dosažení objektivní pravdy. Za jeden z důležitých prvků považuje Václav Černý ztotožnění kritika s autorem. Na základě tohoto prvku nastává soud, kdy kritik dotváří, domýšlí a doceluje autorův záměr a zkoumá, zda se autorovo docelení skutečnosti podařilo či nikoliv. Lze to tedy chápat tak, že kritik opakuje a dokončuje konkrétní intuici života zachycenou v díle a následně se vrací k prožití autorovy zkušenosti. Z tohoto nám tedy vyplývá, že Černý za první krok v kritice, stejně jako F. X. Šalda považuje poznání samotného díla, které se má stát jednou z podmínek kritického soudu.⁸ Stejně jako Šalda vidí i Černý druhý krok stejně a tím je onen kritický soud, který by měl podle Černého vyplývat z předešlého ztotožnění kritika s uměleckým dílem. Václav Černý také uvádí, že kritika disponuje filosofickou povahou, což vysvětluje tak, že kritik se zamýšlí nad nevyřešenou filosofií v uměleckém díle a připojuje k ní svůj vlastní soud o její kvalitě.⁹

Na základě těchto dvou studií je patrné, že oba kritici představili možnost, jak lze kritiku vnímat a jak k ní přistupovat z pohledu hodnotitele. Dále si přiblížíme jednotlivé typy literární kritiky na základě, kterých můžeme k uměleckému dílu přistupovat.

Typy kritiky nám vymezil Arne Novák a Václav Černý, jak píše Aleš Haman v knize *Nástin dějin české literární kritiky*. Prvním typem je kritika filologická, jež je založena na zkoumání pravosti a původu literárních památek, na základě čehož ji můžeme znát jako kritiku textovou. Druhým typem je kritika dogmatická, jejímž základem je estetická teorie, sloužící jako zdroj předem daných kritérií čili vzorů krásy. Protiklad tvoří další typ kritiky,

⁶ 41 ŠALDA, František Xaver. Kritika literární. In Ottův slovník naučný: Patnáctý díl Krajčij – Ligustrum,

⁷ Tamtéž, s. 194

⁸ 43 ČERNÝ, Václav. Co je kritika, co není a k čemu je na světě. Brno: Blok, 1968, s. 59-60.

⁹ Tamtéž, s. 67-68.

kterým je kritika empirická, která používá induktivní neboli přenášející postup a která považuje normy za historicky relativní a proměnlivou záležitost. Dalším typem je kritika životopisná, jejímž hlavním cílem je zaměřit se na osobnost umělce. Kritika biografickopsychologická se snaží především upozorovat účinek života a psychismu daného autora v jeho uměleckém díle. Vztahem díla k životnímu společenskému pozadí se dá charakterizovat kritika sociologická. Posledním typem je kritika formalistická, kterou Václav Černý definoval jako kritiku, která nahlíží na vývoj umění jako na proces autonomní a imanentní, který roste z vlastních vnitřních popudů a estetické zákonitosti.¹⁰

Pro díla Petry Soukupové je typická kritika sociologická. Náplní kritických textů bývá většinou rozbor souvislosti mezi fikčním světem a realitou.

Na závěr této kapitoly shrneme význam literární kritiky následovně. Vyjadřuje se například k prostředí knihy, postavám, vypravěčským postupům, jazyku, který je v knize použit, zasazuje dílo do kontextu aktuální tvorby. Pomáhá čtenáři ucelit si názor na knihu a lépe ji porozumět. Nejrozšířenějším kritickým žánrem je recenze, která patří do publicistického stylu. Ta by měla obsahovat název díla, jméno autora, nakladatelství, ve kterém je kniha vydána a rok vydání. Dalším útvarem je studie, tento útvar je však složitější. Jedná se o kratší text s vědeckými zdroji.

Musíme si vždy pokládat otázku, kde je hranice mezi dobrým a špatným literárním dílem? Vždyť každý z nás je originální „kritik“, jsme ovlivněni svými zkušenostmi, svými náladami... Proto by pro nás kritika měla být vždy pomocníkem při rozhodování, kterou knihu si vybereme, ale samotný konečný soud by měl už zůstat na nás samotných. Dobrá literární kritika by měla být spíše neutrální, než jednoznačně negativní či pozitivní. Autor by měl umět chválit i kritizovat, ale zůstat stále objektivním. Jak už jsme zmínili, kritika se mění s časem, s režimem i se společenským vývojem. Proto nemůžeme k jednomu dílu přistupovat stejně např. v roce 1982 a v roce 2017.

1.2. Vývoj české literární kritiky

V následující podkapitole si přiblížíme vývoj české literární kritiky. Stěžejní publikace, ze které budeme vycházet je v tomto případě kniha Aleše Hamana *Nástin dějin české literární kritiky*. Počátky české literární kritiky se datují do doby národního obrození.

¹⁰ 45 HAMAN, Aleš. *Nástin dějin české literární kritiky*, s. 11-13.

Literární historik Miloslav Hýsek zasazuje počátky české literární kritiky do časů, kdy působil na české scéně Josef Jungmann, do té doby česká kritika nebyla jasně vymezena a nebyly stanovené jasná měřítka, které se váží k hodnocení díla. Na základě toho, že mnoho kritických textů nevznikalo, nemohla být tato doba jasně zmapována. Prostor k publikování kritických stanovisek byly možný pouze v rámci úvodních statí k almanachům a antologiím.¹¹ Jednou z prvních osobností, která se začala odborně zamýšlet nad zásadami literární kritiky, byl Josef Krasoslav Chmelenský, ten shledával za hlavní poslání kritiky analýzu nejen samotného předmětu, o kterém autor jednal, ale i formu.

Období třicátých až čtyřicátých let 19. století se stalo pro českou literární kritiku časem vývoje. Přínosem mimo jiné bylo odlišné chápání společenských funkcí literatury, jiného pohledu na její hodnoty a básníkovu tvůrčí osobnost. Tento jev můžeme připisovat největší události, kterou byl střet kritických názorů na vydání *Máje* (1836) Karla Hynka Máchy. Dle názoru současných kritiků (Josef Krasoslav Chmelenský, Karel Vinařický, Josef Kajetán Tyl, ad.), dílo nezapadalo do jejich představ zejména pro své nevhodné a málo vznešené představy.¹² Naproti tomu stál Karel Sabina, který v českých dějinách představuje typ romantický s důrazem na osobnost básníka.¹³ Novou éru v postupném vývoji kritického myšlení představil Karel Havlíček Borovský, který se ve čtyřicátých letech 19. století usiloval o to, aby literární kritika byla způsobilá k tomu, aby zdůvodnila svůj kritický soud a přišel s názorem, že literární kritika je činností, která se nutně nemusí prolínat se spisovatelskou činností.¹⁴ Další osobností, která se zabývala literární kritikou v šedesátých letech 19. století, byl i Jan Neruda, který od literatury požadoval v první řadě zaměření se na život, jako takový¹⁵. Následující období rozvoje literární kritiky spadá do osmdesátých let 19. století, v tomto období se do ní začala angažovat sféra autorů zasaženým realismem a naturalismem (O. Hostinský, T. G. Masaryk, V. Mrštík, ad.). Jejichž společnou vlastností byl empirismus, tedy důraz na obsahovou stránku díla a odmítání pasivního záznamu. Nadcházející devadesátá leta 19. století přinesla velmi významnou osobnost české literární kritiky F. X. Šaldy, který se ve své době stal nejvýraznějším představitelem moderního umění, s čímž se současně formulovalo i jeho pojednání o literární kritice. Šalda své stanovisko k hodnocení formoval od

¹¹ HAMAN, Aleš. *Nástin dějin české literární kritiky*, s. 16-17.

¹² NÜNNING, Ansgar (ed.). Jiří Trávníček a Jiří Holý. *Lexikon teorie literatury a kultury*. Brno: Host,

¹³ HAMAN, Aleš. *Nástin dějin české literární kritiky*, s. 29-30.

¹⁴ NÜNNING, Ansgar (ed.). *Lexikon teorie literatury a kultury*, s. 456.

¹⁵ 51 Tamtéž, s. 456.

počátečního důrazu na odvalu k experimentu, vedoucí k představě tvůrčí osobnosti a jejího procesu v literatuře.¹⁶

Meziválečné období přineslo organizační podoby kritiky na základě, které se podle ní kritika řadila do uměleckých, světonázorových a politických programů. Toho času působili reprezentanti jak tradicionalističtí (A. Novák), levicově orientovaní (B. Václavek, J. Fučík, ad.) programoví marxisté (K. Konrad, Z. Kalandra), pragmatisté či katolicky orientovaní autoři (B. Fučík, M. Dvořák).¹⁷ Jistě jednou z nejvýznamnější postav české literární kritiky 20. století je nástupce F. X. Šaldy - Václav Černý. Černý propagoval postoje personalistické a vyhrocené, také často polemická stanoviska, a to obzvlášť ve sporech s marxistickými kritiky.¹⁸ Padesátá léta představovala pro literární kritiku etapu násilné ideologie, zatímco léta šedesátá můžeme vystihnout jako období několika vyhraněných a různorodých osobností (J. Opelík, M. Suchomel, Z. Kožmín, ad.).¹⁹ Proslulou personou literární kritiky šedesátých let byl redaktor časopisu *Tvář* Jan Lopatka zaměřující se ve svých kritikách na autenticitu tvorby, ale i na autorův postoj a stání si za svým dílem.²⁰ Kniha *Prozaická skutečnost* ztvárňovala kritiku v období sedmdesátých a osmdesátých let, jejímž autorem je Jan Lukeš (1982). Dílo označuje tehdejší práci kritiků jako individuální otázku se subjektivními prvky a zároveň za kolektivní práci kritickou, doplněnou o vznikající prvky objektivně platných soudů.²¹ Po roce 1989 mizely a zároveň vznikaly nové časopisy, které byly nucené zápolit o své bytí ve sféře tržní ekonomiky. Ve vztahu s tím se vyskytují noví kritici rozdílného generačního zařazení, jako například Jiří Cieslar, Aleš Haman, Jiří Peňás, Jiří Trávníček, Petr A. Bílek, Martin C. Putna a další. Česká literární kritika se po změně režimu usilovala snést příval nových děl různých kvalit a stylů, nejvíce však převládalo recenzentství.²²

Doposud jsme si vyložili, jak u nás literární kritika začala své působení a jaký byl její postupný rozvoj. Nyní se budeme orientovat na literární kritiku od devadesátých let do současnosti.

¹⁶ 52. Tamtéž, s. 457.

¹⁷ NÜNNING, Ansgar (ed.). *Lexikon teorie literatury a kultury*, s. 457.

¹⁸ Tamtéž, s. 457.

¹⁹ Tamtéž, s. 457.

²⁰ HAMAN, Aleš. *Nástin dějin české literární kritiky*, s. 119.

²¹ Tamtéž, s. 121.

²² Tamtéž, s. 123-124.

1.3. Postavení kritiky v současné české literatuře

Na začátku devadesátých let 20. století se v českém prostředí vytvářela vlna kritiky, které budovalo a proměňovalo literární vývoj v souvislosti s velkými postoji F. X. Šaldy, Václava Černého či Bedřicha Fučíka. V této době se také odhalily dva zcela odlišné směry kritiky, ten první tvořilo úsilí kritiků o regeneraci kritiky a kriticismu a znovuoobnovení literárního života. Druhý a naprosto rozdílný směr tvořil nápor ze strany objektivní reality, ve kterém kritika pozbývala na významu a reputaci a byla zaměňována propagací či popisnými posudky.²³

Závěr devadesátých let 20. století představoval ukončení literárněkritické i životní cesty Josefa Vohryzka (1926-2008). Na rozdíl od předcházející éry svou literárněkritickou činnost omezili například Michael Špirit (*1965), někdejší iniciátor diskusí a polemik Martin C. Putna (*1968), Petr Cekota (*1975), Jan Lukeš (*1950), Pavel Janáček (1968) či Petr A. Bílek (*1962). U literárněkritické aktivity zůstali dál už jen vybraní autoři, tu největší skupinu formovala nejstarší pokolení literárních kritiků šedesátých let 20. století, mezi které náležel Milan Jungmann (1922-2012), který se zajímal převážně o současnou českou prózu, stejně jako Aleš Haman (*1932), tíhnoucí i k překladovým literárněvědným publikacím. Na českou prózu se soustřeďovala i mnoho dalších kritiků, lze například jmenovat Vladimíra Karfíka (*1931) či Jaroslava Meda (*1932) orientovaného na spirituálně beletristickou produkci.²⁴ Pozornost k literární kritice v týdenících a denících upírali Jiří Peňás (*1966) a Josef Chuchma (*1959). Kritiku orientovanou především k české próze tvořil autor příslušící do střední generace – Pavel Janoušek (*1956). Ke kritice tohoto druhu se později nachýlil i Jiří Trávníček (*1960). K hojně publikovaným kritikům patřil Vladimír Novotný (*1946). Mladší generaci kritiků představovali jak básníci s vlastními autorskými ambicemi (př. Jakub Chrobák, Michal Jareš, Simona Martínková- Racková, ad.), tak i kritici tíhnoucí k próze, kterými byli především literární vědci a historici (př. Erik Gilk, Alena Fialová, ad.). Objevili se ale i takoví kritici, kteří chtěli zdůraznit důležitost společenských rolí (př. Jakub Vaníček, Karel Piorecký).²⁵ Literární kritika a její pozice byla v počátku nového tisíciletí značně odsuzována. Primární příčinou byla její personální krize. Kritici, kteří si v dřívějších obdobích získali úctu a pověst, se museli vyrovnat s tím, že jejich texty formovaly pouze malou část

²³ HRUŠKA, Petr. (ed.) a kol. *V souřadnicích volnosti. Česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*, s. 21-22.

²⁴ FIALOVÁ, Alena. *V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády 21. století v souvislostech a interpretacích*, s. 32.

²⁵ Tamtéž, s. 32-33.

recenzních rubrik. Velký vliv na to měla nestálá ekonomická situace literárních časopisů, které platily honoráře buď v malé výši anebo vůbec.²⁶

Důstojnost a společenskou úlohu literární kritiky ovlivňovala v novém tisíciletí přeměna mediální komunikace. Nikoli jen velice se rychle rozvíjející internet, se stal nejrozšířenějším sociálním médiem. Jeho obsah zejména tvořila část, kterou si utvářeli samotní uživatelé. V souvislosti s tímto faktem se i mimo jiné proměňoval dorozumívací základ pro reflexi nové literatury. Vyskytovala se tištěná literární periodika a internetová periodika, mimo kterých se ale začal formovat všeobecný prostor pro sdělování o nových knižních titulech čtenářů a jejich laické hodnocení. Vytvářely se tedy literárně orientované weby fungující na zákonitostech sociální sítě, jako byl kupříkladu *BookFan.eu*, které poskytovaly čtenářské reference na základě osobních preferencí místo literárněkritických hodnocení. Dalším místem byla internetová knihkupectví, kde byly uveřejňovány čtenářské recenze, jako například *bux.cz*, *knihy.vltava.cz* či *knihy.abz.cz*. Asi nejužívanějším prostředkem pro čtenářská hodnocení knih se staly různé aplikace či komunitní stránky na sociální síti Facebook. Vývoj nových technologických alternativ se tedy stal prostředkem pro zrod nového typu literární kritiky, který se stal doslova neoddělitelný od virální reklamy.²⁷

V analytické části práce jsme využili některé texty od už zmiňovaných kritiků, jako třeba od Milana Jungmanna, Aleše Hamana, Jiřího Peňáse, či Erika Gilka. Vývoj české literární kritiky přinesl s sebou i redukci recenzních rubrik v tištěných periodikách a transformaci mediální komunikace, kdy se větší díl literárních recenzí přeskupila na internet.

1.4. Česká literární periodika a internetové časopisy

V následující kapitole se budeme zabývat vývojem literárních periodik po roce 1989 a blíže představíme dvě periodika, která neodmyslitelně patří k období polistopadového převratu. Následně představíme právě ty, které mají co do činění právě s Petrou Soukupovou.

Postupný vývoj literárních periodik na přelomu osmdesátých a devadesátých let 20. století dohromady tvořily časopisy se samizdatovou minulostí (*Akord*, *Host*, *Kritický sborník*, *Revolver Revue*, ad.), tituly převzaté ze zahraničí (*Listy*, *Svědectví*, *Paternoster*) či tituly zcela novodobé (*Iniciály*, *Kritická příloha Revolver Revue*, ad.). Došlo i k znovuzavedení některých

²⁶ Tamtéž, s. 32.

²⁷ Tamtéž, s. 35.

časopisů, jako např. *Literární noviny* či *Analogon* a k přeměně, kdy *Kmen* se přeměnil na *Tvar*. Mnoho časopisů ovšem ukončilo své působení (př. *Iniciály*, *Kritická příloha RR*, ad.), a to na základě nejen nepříznivých ekonomických podmínek, ale také kvůli opadajícímu zájmu.²⁸

V nadcházející části se podrobněji seznámíme se dvěma periodiky.

Jako první si přiblížíme *Literární noviny*, které v podobě svých článků reagují na díla Petry Soukupové po celou dobu jejího působení na české literární scéně. Postaraly se například o vydání nejednoho kritického textu a také rozhovoru s ní.

Zpočátku vycházely jako příloha *Lidových novin*, ale od roku 1992 vychází samostatně. Krátce po vzniku časopis usiloval o navázání na odkaz stejnojmenného časopisu ze šedesátých let. Nejprve usiloval o to, aby se stal součástí českého intelektuálního života, chtěl čtenářům předkládat vrcholné texty českých spisovatelů, kritiků a esejistů, informovat o dění v české, ale i zahraniční kultuře, zaměřit se zčásti i na politiku, společnost a ekologii, což ale vedlo ke sporům o budování výhradního práva časopisu na reflexi české kultury. Počátkem roku 1996 prošel časopis zlomovou změnou grafiky, součástí časopisu se staly nové přílohy a okruh osobností podílejících se na tvorbě periodika se také znatelně změnil. To bylo ale právě příčinou jeho postupného úpadku. Se začátkem kariéry šéfredaktora Jakuba Patočky v roce 1999 se postupně zájem zmenšoval, posléze dočista zaniknul prostor určený pro literaturu a časopis se začal věnovat především problémům společensko-politickým, občanským a ekologickým. Až v roce 2010 došlo k navrácení prostoru věnovaného literatuře a kultuře. Této skutečnosti velmi napomohl nástup Petra Bílka do pozice šéfredaktora. Avšak zde převládají společenskokritické příspěvky.²⁹

Dalším důležitým periodikem, které si představíme, je časopis *Tvar*, který se soustavně věnuje knihám Petry Soukupové a přináší kritiky na téměř všechna její díla.

Tvar se zařadil od roku 1990 mezi týdeníky. Avšak v roce 1994 je publikován jako obtýdeník. Nejprve odkazoval k meziválečné katolické tradici, ale v pozdějších dobách se z něj stal časopis s rozsáhlým názorovým spektrem. Autoři, kteří zde publikovali, byli mnohokrát přispěvatelé, kteří před listopadovými změnami stáli na hranici mezi samizdatovým a oficiálním komunikačním okruhem. V nadcházejícím tisíciletí byl časopis

²⁸ MACHALA, Lubomír (ed.). *Panorama české literatury II (po roce 1989)*. Praha: Knižní klub, 2015., s. 27-28.

²⁹ Tamtéž, s. 28.

typický svou postmodernistickou hravostí a také zdrženlivostí od normativních přístupů k umění i společnosti, které pocházely především z textů předních přispěvatelů Vladimíra Macury a Pavla Janouška. V roce 2013 se stal šéfredaktorem Adam Borzič, se kterým se zájem obrací k aktuálním společenským problémům.³⁰

Nyní se dostáváme k dalším českým literárním periodikům a internetovým časopisům, které si přiblížíme. Představuji právě ty, které svou pozornost, v jakékoliv míře, zaměřily k Petře Soukupové.

Můžeme mezi ně zahrnout například brněnskou revue *Host*, zaměřující se na současné domácí literární dění. Jako další lze uvést revue pro literaturu a kulturu *Souvislosti* či čtrnáctideník *A2*, který směřuje k společenským a politickým tématům prostřednictvím literárního a uměleckého náhledu na věc.³¹ Mimo jiné se v devadesátých letech 20. století, objevily literární či kulturní přílohy deníků (např. *Lidové noviny* – příloha *Národní, Mladá Fronta Dnes* – příloha *Kavárna, Právo* – příloha *Salon*), na jejichž stranách je možné se setkat s texty hodnotícími díla Petry Soukupové.³² V současné době se vyskytuje mnoho literárních periodik, které se věnují české literární kritice, konkrétněji Petře Soukupové. Ten, který bychom mohli především zmínit, je portál *iLiteratura.cz* s nepravidelnou periodicitou, ale průběžným aktualizováním, setkáme se zde převážně s recenzními texty. Jako další bychom mohli zmínit portál provozovaný Ministerstvem kultury ČR *Portál české literatury*, jenž od roku 2004 funguje jako informační zdroj o českém literárním dění, které se navíc snaží propagovat i v zahraničí.³³

Kromě písemných ohlasů se můžeme setkat s literární kritikou např. i v pořadech ČT, např. v pořadu *Jasná řeč Josefa Chuchmy*. Jedná se o kritický týdeník týkajících se soudobé tvorby a umění. Tento pořad nabízí inspiraci a orientaci v tom, co má nebo naopak nemá smysl sledovat. Josef Chuchma je novinář, momentálně vedoucí přílohy *Lidových novin Orientace*³⁴. Jako další má Česká televize do svého programu zařazen pořad s názvem *ASAP*. „Naší ambicí je nabídnout divákům ČT art pořad, který komplexně obsáhne svět kvalitní

³⁰ MACHALA, Lubomír (ed.). *Panorama české literatury II (po roce 1989)*, s. 28.

³¹ FIALOVÁ, Alena. *V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády 21. století v souvislostech a interpretacích*, s. 22-26.

³² MACHALA, Lubomír (ed.). *Panorama české literatury II (po roce 1989)*. Praha: Knižní klub, 2015s. 28-30.

³³ FIALOVÁ, Alena. *V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády 21. století v souvislostech a interpretacích*, s. 30.

³⁴ Lidé: Josef Chuchma. *Česká televize* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10744312704-jasna-rec-josefa-chuchmy/>

literatury napříč všemi žánry, svede dohromady odborné hosty a každý týden poskytne cenné knižní tipy a aktuální informace. To vše pod taktovkou erudovaných moderátorů, kteří se sami v literárním prostředí pohybují,³⁵ říká výkonný ředitel ČT art Tomáš Motl. Tímto pořadem provázejí Jiří Podzimek, Pavlína Bartoňová a Tomáš Dimter. Zaměřují se zde na knihy, které posléze podrobují kritické analýze, a nedostalo se jim potřebné marketingové podpory.

Nejčastěji se k tvorbě Petry Soukupové vyjadřuje nezávislý internetový portál *iLiteratura.cz*, který texty podrobil bližší analýze, které následně podrobil kritice. Souhrnně se kritické texty objevovaly hojněji na internetu než v psaných periodikách.

³⁵ ASAP. *Česká televize* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/11467071846-asap/>

2. SOUČASNÁ ČESKÁ LITERATURA

2.1. Vývoj literatury v novém tisíciletí

V novém tisíciletí neprodělala česká literární scéna žádných větších převratů, jak tomu bylo v minulosti. Na konci předchozího tisíciletí procházela změnami, které byly spjaty se změnou společenskou, ale i spektrum čtenářů se podstatně změnilo. Byla vydávána převážně díla, která byla dříve odkázána na samizdatovou publikaci. Dříve zakázané tituly vycházely ve velmi hojné míře, avšak tato tendence po roce 2000 ustala, a na literární scénu se dostávají autoři mladší, kteří ve svých knihách využívají témata sociální, společenská, či existencionální. Příkladem lze uvést autory Emila Hakla, Petru Hůlovou nebo Jaroslava Rudiše. Větší pozornosti se dostává literatuře zaměřující se na konkrétní místo a čas, reagující na momentální dění ve světě literatury nebo například politiky. Ke slovu se také dostávají témata dějinných traumat a atmosféra běžného života v komunistické a postkomunistické společnosti.

Musíme zde také zmínit fakt, že se velmi vyvinul knižní trh a celková propagace knih. Média se začala více angažovat v popularizaci knih, ve větší míře se konají autorská čtení nebo pořádají knižní festivaly. Nejvýznamnějším v České republice je každoročně v Praze se konající Mezinárodní knižní veletrh a knižní festival Svět knihy, jehož pořadatelem je Svaz českých knihkupců a nakladatelů. Poprvé se tato událost uskutečnila v roce 2002 a od té doby se těší každoročně velmi hojné návštěvnosti. K vývoji propagace knih také neodmyslitelně patří nástup internetu a jeho nekonečné možnosti propagace a distribuce textů. Pod jeho vlivem zaznamenáváme pokles tištěných odborných časopisů týkajících se literatury. I díky tomuto faktu se recenze děl Petry Soukupové hojněji objevovaly právě v internetové podobě. Bohužel dnes můžeme zaznamenat velmi malý okruh čtenářů tištěných periodik. Změnilo se ovšem i postavení tzv. „vysoké“ literatury, která ztratila svou prestiž, kterou si vydobyla v letech předchozích.

Ústředními autory se díky zájmu čtenářů stávají ti, kteří medializují svou osobu, jsou ochotni poskytovat rozhovory, pořádají autorská čtení a celkově mají kolem sebe tým schopných PR pracovníků. Ovšem i díla tohoto rázu mají nemalou uměleckou hodnotu. Spisovatelé jsou tak postaveni před velké dilema, a to buď vyhovět společnosti s nenáročnými tématy, nebo se vydat vlastní cestou náročnější literatury a ztratit tak velké množství

potencionálních čtenářů. Díla mainstreamová jsou psána podle jakéhosi vzorce na úspěch, propagační kampaně těchto knih jsou velmi agresivní. Zde si můžeme položit otázku: Je tohle opravdu to, co od knihy očekáváme? Za symbol autora, který píše výhradně pro své čtenáře, je dnes považován Michael Viewegh, řadící se k několika málo spisovatelům v České republice, kteří se svým vlastním psáním užívají.

Pozornost mladší generace autorů a autorek se v současné literatuře vydává převážně dvěma různými směry. Kromě Petry Soukupové jmenujme např. Natálii Kocábovou či Janu Šrámkovou, zaměřující se především na fungování současné rodiny, intimní mezilidské vztahy, problematiku blízkosti a komunikace mezi lidmi. Naopak v pozadí zájmu stojí konkrétní časové i místní určení. Odlišným směrem se vydává skupina autorů, která vydává prózu reflektující propojenost současného světa, a volí prostředí více či méně exotická. S texty Petry Hůlové, Martina Ryšavého nebo Markéty Pilátové se tak ocitáme např. na Sibiři či v Jižní Americe. Výraznou osobností na poli současné literární scény se stala Petra Hůlová, která na sebe upozornila rodinnou ságou z Mongolska, *Paměť mojí babičce* (2002). Jejím textům je vlastní subjektivní nahlížení reality, specifická práce s jazykem a narativem a opakující se motivy životních peripetií obyčejných lidí. Novějším tématem je pak také koexistence lidí z různých kulturních oblastí, vzájemná nedorozumění s často tragickými důsledky takovýchto střetnutí. Zaujetí pro seznamování čtenářů s drsnou realitou vzdálených zemí projevuje Petra Hůlová např. v románu *Stanice Tajga* (2008), v němž situovala děj na ruskou Sibiř. Popis každodenní reality běžného člověka v době bez výraznějších převratů však jako by přece jen nebyl dostačující, a tak se překvapivě ke slovu znovu dostává osm témat dosud nedořešených traumat z tzv. velkých dějinných událostí i jejich vliv na současnou společnost. Atraktivním se stává období čtyřicátých až osmdesátých let dvacátého století, přičemž delší časový odstup dovolil uchopit motivy převratných dějin novým způsobem. Poválečná doba nabízela tvorbu textů s dramatickým dějem, odvážnými i slabošskými hrdiny, příběhy plné kontrastů a zvratů související s odsunem Němců, ale také pozdější paradoxy padesátých let i vygradované období normalizační. Na tomto bohatém základním kameni se tedy rodily prozaistické texty pro čtenáře atraktivní a vyvolávající širší společenský zájem a odezvu. Společně se soudobou literární tvorbou začala vznikat filmová díla, která převáděla práci literátů na filmové plátno.³⁶

³⁶ Srov. FIALOVÁ, Alena. *V souřadnicích mnohosti*. Praha: Academia, 2014

2.2. Petra Soukupová v kontextu české literatury

Petra Soukupová se narodila v roce 1982 v bývalém Československu, konkrétně v České Lípě. Absolvovala scenáristiku a dramaturgii na Filmové a televizní fakultě Akademii múzických umění v Praze. Od roku 2011 působí jako dramaturgyně „nekonečného“ seriálu *Ulice*, který běží každý všední den na TV Nova. Scénáristicky se také podílela na sitkomu *Comeback* (2008-2010). Na otázku, kterou Petře Soukupové položil Miroslav Balaštík z časopisu *Host*, kdy si vlastně Soukupová uvědomila, že by chtěla být spisovatelkou, mladá autorka odpověděla takto: „Pamatuju si, že když se nás na základce ptaly učitelky, čím bychom chtěli být, tak jsem říkala, že chci být malířka. To bylo asi v páté třídě. Jenže pak se ukázalo, že vlastně moc neumím kreslit. Tak jsem začala říkat, že budu spisovatelka. To jsem už něco pro sebe psala. A taky jsem hodně četla.“³⁷ Podle tohoto vyjádření nemůžeme předpokládat, že by Soukupová někdy jen snila o tom, že bude oceněna literární cenou. Dosud vydala pět knih pro dospělé (*K moři*, *Zmizet*, *Marta v roce vetřelce* a *Pod sněhem*, *Nejlepší pro všechny*). Z jejího pera pocházejí také dvě knihy pro děti, které nesou název *Bertík a čmuchadlo* a *Kdo zabil Snížka?* V roce 2009 se začala věnovat psaní povídek, kterými přispívá do tematických antologií nakladatelství Listen. Své povídky píše i pro přílohy různých časopisů a novin. Její knihy vyšly v překladech v sedmi zemích a do dalších jazyků se překládají. V roce 2013 se jí narodila dcera Marla.

Jako první napsala knihu *K moři*, a to v roce 2007, kterou se vepsala do českého literárního povědomí velmi tučným písmem. Autorský styl Soukupové popisuje Michaela Hečková takto: „Soukupová [...] zapomněla na sáhodlouhé obkreslování emocí a všelijakých duševních stavů, jimiž hrdinové procházejí. Knihy osekala na dřeň, nechala jen pevné jádro, kterým upoutala na svou největší přednost – strohost, jež není v rozporu s ideovou sdílností. Nápomocnou je jí profesní zkušenost s psaním scénářů – více než co jiného evokují její texty stručný bodový scénář, který dojíká svou obsáhlostí ukrytou v sympatické nerozsáhlosti.“³⁸ Knihu vydalo nakladatelství *Host* a určitě tímto počinem neprohloupilo. Příběh přirovnává Blanka Kostřicová ke knize *K majáku* Virginie Woolfové ve své recenzi v časopisu *Host*³⁹. „Názvem své knihy autorka přímo odkazuje k próze *K majáku* Virginie Woolfové (též připomenuté na obálce knihy). Právě uvedené hlavní téma s knihou Woolfové samozřejmě zřetelně koresponduje; podstatný je však rozdíl v dikci, jíž je prezentováno: zatímco anglická

³⁷ BALAŠTÍK, Miroslav. *Přežít sama sebe*. Host. Brno: Spolek přátel vydávání časopisu Host, 2015, 7(05), 4.

³⁸ HEČKOVÁ, Michaela. *Mladé autorky přicházejí*. Host, 2009, roč. 25, č. 10, s. 38.

³⁹ KOSTŘICOVÁ, Blanka. *Vymykající se próza*. Host, 2008, 24(1), s. 54. ISSN 1211-9938. Dostupné také z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2008/1-2008/vymykajici-se-proza>

autorka před osmdesáti lety naplnila svou knihu i postavy mimo jiné nemalou rozcitlivělostí, z prózy Petry Soukupové (jakkoli postava přecitlivělé dívky tu nechybí) je cítit spíše (post)moderní postoj: tak to je, nám se to sice nemusí líbit, ale my se z toho nepo...“⁴⁰ Dle ní je u obou knih stejné ústřední téma, Soukupová pouze příběh zasadila do dnešní doby. Touto knihou na sebe Petra Soukupová strhla pozornost nejen čtenářů, ale i kritiků. Co kritika v dílech Petry Soukupové vyzdvihovala nebo kritizovala, tomu se budeme věnovat v druhé části této práce.

Samotný příběh knihy je banální. Rodina se vydává na dovolenou k moři. Ovšem složení účastníku není tak obvyklé, jak tomu normálně bývá. Otec chtěl vzít na dovolenou své dvě děti, bohužel nebo bohudík s sebou „přibalil“ i své děti nevlastní. U rozpáleného slunce, na plážích Chorvatska můžeme pozorovat banální příběh jedné rodinné dovolené. Každá z postav tu má svůj úděl, ať už šokovat, být protivný nebo jen tak proplouvat mezi ostatními účastníky této estrády. Dovolena plná všedních příhod, které se mohou stát každému z nás, je podtržena surovým jazykovým vyjádřením, jak už to u knih Petry Soukupové bývá. „Jde rovnou k věci. Nenapiše ani slovo navíc. Neodbočuje od tématu. Doslova a do písmene všechno popisuje, dořikává chybějící souvislosti. Nenechává vůbec žádný prostor pro dohady a spekulace, mezi řádky i písmeny nezbyvá nic, než bílý papír.“⁴¹ Kniha získala cenu Jiřího Ortena, byla také nominována na cenu Josefa Škvoreckého a Magnesia Litera. Touto knihou se Petra Soukupová dostala do podvědomí českých, i zahraničních čtenářů a našla si své příznivce. Žena, která nikdy ani nepřemýšlela o tom, že by psala takto oceňované knihy, se tak jednoznačně zařadila do českého literárního povědomí.

O dva roky později vyšla další kniha s názvem *Zmizet*. Tato kniha je velmi působivým příběhem z rodinného prostředí. Samotnou knihu tvoří tři samostatné texty, které propojuje téma i způsob vyprávění, který Petra Soukupová použila. Autorka nám v knize velmi blízce přiblížila, jak se každému z nás může změnit život takřka z minuty na minutu, a to díky nějaké nepředvídatelné tragédii. Tento fakt ještě více umocňuje tím, že vypravěč promlouvá skrz dětskou postavu, která vše chápe svým nevyvinutým mozkem a o to více, je pak dopad celého příběhu údernějším. Na čtenáře to může působit tak, že autorka zažila ve svém dětství nějaký nepříjemný zážitek a potřebuje se, jak se říká, z tohoto špatného období vypsát. Avšak v rozhovoru Ondřejem Formánkem pro přílohu Hospodářských novin Petra Soukupová vypověděla: „Ne. Nemyslím si, že by mi psaní pomáhalo se s něčím vyrovnat. Snad jen si

⁴⁰ KOSTŘICOVÁ, Blanka. *Vymykající se próza*. Host, 2008, 24(1), s. 54. ISSN 1211-9938. Dostupné také z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2008/1-2008/vymykajici-se-proza>

⁴¹ Která cesta vede k moři [online]. c2007 [Citováno 15. 2. 2015]. Dostupné na World Wide Web:

trochu líp srovnat v hlavě určité věci. Když mám o něčem rozhodnout, sepisují si takové ty seznamy pro a proti, to dělám často. Ale že bych prožívala něco těžkého a říkala si, že když to napíšu do románu, bude to snazší, tak to ne.“⁴²

V pořadí další kniha Petry Soukupové vyšla v roce 2011, nese název *Marta v roce vetřelce*. Tato kniha popisuje život náctileté dívky, která se ocitne v situaci, kterou musí řešit, a to je těhotenství. Kniha by se zdála svým tématem určená spíše pro mladší čtenáře, ale není tomu tak. Opět a znovu se zde můžeme setkat s mnohými přesahy, které kniha obsahuje. Jedná se o knihu celkem csmutného rázu o dívce, která se během jednoho roku musí vypořádat se složitou životní situací a bojuje se svými rodiči. Matka, která je samoživitelka, by se pro dceru rozdala, avšak to je možná chyba, které se ve výchově dopustila. Text je napsán deníkovou formou, která dodává knize autentičnost. Jazyk knihy je přizpůsoben věku hlavní hrdinky. Objevují se zde hovorové i slangové výrazy, vulgarity. Přesto text působí profesionálně a propracovaně.

V roce 2014 Nakladatelství *Host* vydalo další knihu Petry Soukupové s názvem *Bertík a čmuchadlo*. V této bakalářské práci se z hlediska kritické recepce touto knihou zabývat nebudeme, ale je určitě na místě ji alespoň představit. Příběh je určen převážně dětem. Hlavní hrdina Bertík odjíždí s maminkou a jejím novým přítelem na chalupu. Bertík ovšem není spokojen, mnohem radši by zůstal s benevolentním tatínkem, který ho po rozchodu s jeho maminkou patřičně rozmazluje. Jeho prázdninové naštvání na celý svět ovšem rázem rozplyne, když v lese potká mluvící zvířátko- čmuchadlo. A příběh může začít... Kniha v roce 2015 získala německou cenu White Raven.

Kniha *Pod sněhem* vyšla v roce 2015. Úryvek z kritiky, který vyšel v časopisu *Host*, skvěle vystihuje celý text: „Všechny obecné charakteristiky stylu Petry Soukupové lze bez výhrad aplikovat i na román *Pod sněhem*, který se odehrává během jediného dne. Tři sestry Olga, Blanka a Kristýna nastupují do jednoho auta, a ještě se svými čtyřmi dětmi odjíždějí na oslavu narozenin svého otce. Téměř okamžitě je jasné, že to nebude příjemná pohodová cesta, ale spíše přestřelka jízlivých poznámek, výbuchů vzteku a výčitek. Každá ze sester má

⁴² FORMÁNEK, Ondřej, *Mladá spisovatelka Petra Soukupová jako úspěšná pesimistka: Že někdo umře, to je to nejmenší. Petra Soukupová* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.petra-soukupova.cz/rozhovor-EGO.html>

odlišný životní styl, ale autorkou účelově nastavený poněkud modelově, aby třecí plochy mezi nimi byly co možná největší.“⁴³

Když se řekne sociální román, určitě lze zmínit tuto knihu, jejíž příběh je plný lidských emocí. Jak už bylo řečeno výše, příběh se odehrává během jednoho dne, v jedné rodině, v podstatě na jednom místě. Je zde zachycena rodinná oslava, kdy se sejdou tři sestry v domě své matky, která zde žije sama. Jejich otec se odstěhoval do nedaleké chatky, tento fakt před celou rodinou ovšem kryje. Je zde představena přehlídka mezilidských vztahů, přehlídka toho, jak jsou lidé rozdílní, jak jsou lidé neupřímní a nepřející. Petra Soukupová zde vykreslila psychologii postav takřka brilantně. Střídání vypravěčských perspektiv skvěle pomáhá nahlédnout do duší postav.

Petra Soukupová napsala od roku 2009 sedm knih. Její styl je velmi úsporný a úsečný. To co, kritici této autorce v kritických textech vyčítali, bylo to, že její styl se za několik let a několik set napsaných stránek nijak nezměnil. Nedochází k žádnému posunu, vývoji. Dokazuje to úryvek kritiky Michala Poláka. „Soukupová svou knihou dokazuje, že jí nechybí sebedůvěra na delší a komplexnější romány. Můžeme jen doufat, že v budoucnu svou tvorbu obohatí o nové prvky, protože pokud by zůstala věrná žánru psychologického vztahového románu, mohla by ustrnout na místě – a to by s jejím talentem byla nepochybně velká škoda.“⁴⁴ I přesto všechno si Petra Soukupová drží své čtenáře.

Autorka bývá zařazována k výrazným autorům dnešní literární scény. Zatím nevydala mnoho textů, avšak další výborné příběhy určitě přijdou. Talent jí upřít nemůžeme, jejím velkým umem je výborné propracování psychologie postav a je také zřejmé, že k tématice mezilidských vztahů, jí to prostě táhne. Témata jejich budoucích děl se nebudou nijak lišit od témat minulých. Soukupová především disponuje svým úsečným jazykem, jazykem oproštěným od příkras, přebytečných metafor. Tento jev je připisován tomu, že autorka vystudovala scenáristiku. Právě vliv scenáristiky na její vyjadřovací styl je často kritizován. Písmena kladená v přesných tóninách za sebou působí rázně a chladně, což koresponduje s většinou témat, která jsou v jejím díle zobrazována.

⁴³ PORTL, Pavel. *Hrabat se lavinou ženského hašteření*. Host, 2015, 31(6), s. 90-91. ISSN 1211-9938. Dostupné také z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2015/6-2015/hrabat-se-lavinou-zenskeho-hastereni>.

⁴⁴ http://www.rozhlas.cz/radiowave/kultura/_zprava/kniha-pod-snehem-petry-soukupove-ubezpecuje-ze-dospelost-nechces--1474173

3. VÝVOJ KRITICKÉ RECEPCE PRÓZ PETRY SOUKUPOVÉ

3.1. Prostředí

Petra Soukupová situuje své příběhy do zcela obyčejných prostředí, které nás dennodenně obklopují. Právě tento fakt tak dobře funguje v tom, aby se děj celého příběhu přiblížil ještě více čtenáři. Její popis míst, kde se její postavy nacházejí, není vůbec pestrý ani barvitý, jako ostatně celý autorčin styl. I proto se ze stran jejich knih o prostředí mnoho nedozvíme. Můžeme si jej pouze poskládat z toho, jak se cítí její postavy, kde se pohybují. Když už z náznaků, nebo i přímého popisu zjistíme, kde se děj momentálně odehrává, narazíme často na místa, která jsou stísněná a nepříjemná.

V knize *Zmizet* se postava malého chlapce ocitá v nemocnici. Popis pokoje je velmi strohý. „Probudím se v nemocnici, kolem mě je bílo, nemůžu moc usnout, plnou hlavou, takže vidím jenom bílý strop.“⁴⁵ Můžeme si všimnout, že k podrobnějším popisům prostředí zde nedochází. Do popředí se dostávají pocity postav a jejich činy. „Probouzím se podruhé. Je to daleko lepší. Mamka tu není. Vedle mě na posteli někdo leží. Jsem v trojlůžkovém nemocničním pokoji.“⁴⁶ Více se o pokoji, ve kterém leží malý chlapec, už nedozvídáme. Není zde řečeno, kdo tam s ním leží, kde je v pokoji okno, zmínka například o televizi zde také není. O bytě, kde rodina žije, se také cíleně nedozvídáme žádné informace. „Jdu jednou v noci na záchod, v bytě už tma, nevím, proč večer piju, ale nikdy na to nemyslím, že pak musím v noci na záchod, skáču po jedné noze, na záchodě v noci většinou nesplachuju, to už mám naučené, nechci budit rodiče, kteří mají ložnici blíž záchodu, v nočním tichu mi připadá spláchnutí jak výbuch bomby.“⁴⁷ Z tohoto úryvku můžeme usuzovat, že byt, ve kterém rodina žije, je malý a pravděpodobně v panelovém bytě, kde je vše slyšet. Takto se k prostředí vyjadřuje Pavel Portl z časopisu *Host*: „Dominují dialogy; náčrty situací a prostředí mají charakter inscenačních poznámek; rozsáhlé popisy vytěšňuje. Způsob vyjadřování je přímočarý a střízlivě věcný, tempo vyprávění působí jako sprint na delší trati. Souvisí s tím i užití jazyka, který pro ni představuje především sdělovací nástroj, velmi úsporný, bez výraznější esteticke funkce.“⁴⁸

⁴⁵ SOUKUPOVÁ, Petra. *Zmizet*. Str. 25. Brno: Host, 2009.

⁴⁶ Tamtéž, s. 25.

⁴⁷ Tamtéž, s. 41.

⁴⁸ PORTL, Pavel. *Hrabat se lavinou ženského hašteření*. Host, 2015, 31(6), s. 90-91. ISSN 1211-9938. Dostupné také z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2015/6-2015/hrabat-se-lavinou-zenskeho-hastereni>.

Petra Soukupová se žíví psaním scénáristických textů, a to je znát i na jejím autorském stylu. I od toho se odráží strohý popis prostředí, protože to je v televizi, ve kterém se dialogy odehrávají, vidět.

Prostředí knih Petry Soukupové nemůžeme nijak podrobněji poznat, protože zde žádné popisy prostředí nenajdeme. V knize *Pod sněhem* se děj odehrává během jednoho dne, a to na cestě, konkrétně na dálnici, dále potom v domě matky třech sester, které ji přijely navštívit. Děj probíhá chronologicky, ale jsou do něj vsunuty vzpomínky sester na jejich život.

Ukázka z knihy *Pod sněhem* dokazuje fakt, že prostředí, ve kterém se postavy nacházejí, nehraje velkou roli v celkovém vyznění textu. „Sedíme v kuchyni, jsou otevřený okna, jenom síťka proti hmyzu, i přesto je v místnosti několik much, otevřený dveře jako snad celý léto, v mý vzpomínce je venku krásně, slunce a vedro, ale tyhle podrobnosti často nejsou pravda, tak nevím. Každopádně vím, co mám na sobě i co mají na sobě sestry, Olina zelený svetr s límečkem, vida, takže venku není vedro, a Týna takovej svetr, co jsme postupně nosily všechny tři, modrobílejší, co nám upletla babička, asi ho upletla Olině nebo mně, ale teď ho má na sobě Týna a já mám svetr, kterej byl původně táty, ale teď ho nosím já, je velkej a vytahanej a já v něm vypadám ještě tlustší, ale to si tehdy neuvědomuju, tehdy mám pocit, že když nosím volnější oblečení, tak nikdo nevidí, že jsem tlustá.“⁴⁹ Celá kniha je zaměřená spíše na postavy. Ale i z nepřímé charakteristiky postav se můžeme hodně dozvědět o prostředí, ve kterém se nacházejí. Michal Polák se k věci vyjadřuje takto: „Příběh také není nijak prostorově ani časově umístěn. Jakákoli informace, která pro autorku nemá dějotvorný význam, je z příběhu záměrně vypuštěna. Příběh se posouvá dál za pomoci cyklu nárazka – konflikt – smíření, který pozvolna stupňuje depresivní atmosféru“⁵⁰ Ve všech kritikách, které jsou dostupné, najdeme ohledně prostředí velmi málo zmínek. Tento fakt lze přisoudit tomu, že popis prostředí se v knihách vyskytuje v minimální míře. Autorka dává prostor jiným atributům svých knih, jako jsou postavy a rozsáhlé vnitřní dialogy postav.

V knize *Pod sněhem* se objevují v podstatě jen tři prostředí. V prvním případě se jedná o auto, kde se odehrávají dialogy mezi třemi sestrami. Ovšem není zde uvedeno, kam se jede, pouze se zde autorka zmiňuje, jakým autem se cestuje. Ve své kritice se Markéta Kittlová vyjadřuje takto: „...neexistuje nic, co by aspoň na chvíli odvedlo pozornost od neustálých hádek, osočování a skrytého zoufalství, jež se zde odehrávají. Je to způsobeno charakterem

⁴⁹ SOUKUPOVÁ, Petra. *Pod sněhem*. Brno: Host, 2015. Román (Host).

⁵⁰ http://www.rozhlas.cz/radiowave/kultura/_zprava/kniha-pod-snehem-petry-soukupove-ubezpecuje-ze-dospelost-nechces--1474173

fikčního světa, jehož nejvýraznějším atributem je přísná ohraničenost či snad až stísněnost. Ta se týká prostoru, na kterém se děj odehrává (auto, benzínka, dům, okolí domu)⁵¹. Právě ta cesta autem, je pro pochopení celého příběhu klíčová. Díky ní můžeme hned na začátku textu poznat hlavní představitelky. Jejich chování, a hlavně jejich rozdílné charaktery.

Nemůžeme přesně určit, zda kritické ohlasy způsob pojetí prostředí u Petry Soukupové vyzdvihují či nikoliv. Všechny složky knihy se skvěle doplňují a jsou přizpůsobeny ostatním. Proto bychom mohli strohý popis prostředí Petry Soukupové přirovnat k jejímu úspornému jazykovému vyjádření. Tento fakt, můžeme doložit na ukázce z knihy *Zmizet*: „Pak mě pozve dál. Je to malej byt, z předsíně jen dva pokoje, jeden zavřenej a druhaj kuchyň i obývár dohromady. Sednu si ke stolu, zatímco on dělá čaj. Rozhlížím se. Má tady i počítač, to my doma ne.“⁵² Vše vypráví malý chlapec, který přišel poprvé v životě na návštěvu ke svému otci a chce u něj zůstat. Popis prostředí pomocí dětských postav působí velmi dramaticky a fakticky. Text působí jako scénář nějakého filmu, ale to je právě ten prvek, který všem dalším aspektům přidává na syrovosti, na které Petra Soukupová „staví“ svůj autorský styl.

V každé knize Petry Soukupové se objevuje prostředí, které můžeme definovat jako rodinné. Všechny události se týkají jedné rodiny, nebo jejich nejbližších přátel. Proto jsou častými místy, kde se vyskytují postavy dům, nebo byt, kde bydlí. Absence sáhodlouhých popisů může navozovat pocit skříčenosti a velké svázanosti. Tento fakt, ještě více umocňuje pocity, které postavy prožívají. Nemají kam utéct, chlapec sdílí pokoj se svým bratrem, matka s otcem mají pouze obývací pokoj a ložnici. Muž má jako bonus ještě hospodu, žena však nemá místo, kam by „utekla“ před rodinnými problémy.

3.2. Postavy

Postavy v dílech Petry Soukupové jsou propracované do všech detailů. Vypravěčka přesně ví, kdy a jak se má postava projevit, aby vše působilo přirozeně a nenuceně. Nejčastěji můžeme narazit na matky, které prožívají každodenní problémy dnešního světa. Velmi zajímavým prvkem jsou mimo jiné dětské postavy. Ukázka z knihy *Zmizet* je toho důkazem:

⁵¹ KITTLOVÁ Markéta, Soukupová, Petra: Pod sněhem - iLiteratura.cz. iLiteratura.cz - titulní stránka - iLiteratura.cz, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/34539/soukupova-petra-pod-snehem>

⁵² SOUKUPOVÁ, Petra. *Zmizet*. Str. 178. Brno: Host, 2009.

„Stojím ve dveřích a táta mě napomene, ať jsem potichu, a pak už mě nevnímá. Stojím v pyžamu a čekám. A pak je bráchova fotka na obrazovce a hlas povídá jeho jméno a jeho popis a já mám najednou pocit, jako by se mi to zdálo, jako bych tady nestál já, ale nějaký cizí člověk, je to nemožný vidět v tom bráchu, ale zároveň jak vidím jeho obličej v televizi a má tam pěknou fotku, směje se a vypadá přitom zle, a přitom tak hezky, je to fotka od babičky, seděli sme na lavičce před baráčkem a hráli si s Liškou, což je babičky zrzavá kočka, a brácha ji proti mně popouzel, aby mě škrábla a prskala na mě.“⁵³

Použití vypravěčského postupu z perspektivy malého chlapce je až mrazivě realistické. Jedná se o scénu, kdy se pohřešuje jeho starší bratr, kterého otec vždy upřednostňoval. Soukupová má skvěle zvládnuté myšlenkové pochody malých dětí. I přesto, že se bratr pohřešuje, měl by o něj mít strach a hodit za hlavu všechny společné neshody. Ovšem nevyvinutý mozek malého dítěte, konkrétně sedmiletého chlapce, reaguje negativně na bratrovu fotku v televizi a ihned dětskému hrdinovy předhazuje negativní obrazy z minulosti. Sourozenecký vztah chlapců nebyl ideální, jak je zřejmé z ukázky.

V tom samém příběhu se setkáme i s vypravěčskou perspektivou ze strany chlapcovy matky. Tento fakt mezi sebou velmi kontrastuje, což dělá knihu zajímavou. Petra Hůlová se ve své recenzi na knihu *Zmizet* vyjádřila k postavám takto: „Soukupová se se svými hrdiny neztotožňuje. Necítí s nimi, jsou jí svým způsobem ukradení. Rozumí jim ale skvěle.“ Toto tvrzení se dá skvěle doložit na ukázce: „Můžeš jít pryč? Chci se převlíct. Ne. Ty stejně nikam nepůjdeš. Podívá se na ni. Babička má tak sevřené rty, jako by je skoro neměla. Ani se nepohne. Pak si Pavlína přetáhne triko přes hlavu. Ale má vztek, že se kouká. Teď musí celou dobu zadržovat dech, aby nebylo vidět břicho.“⁵⁴ Můžeme si to prezentovat také na ukázce z knihy *Pod sněhem*: „Poslaly tě za mnou? Zeptá se táta. Kristýna pokrčí rameny, jakože jo. Tak zas běž, řekne táta. Ne, já tu s tebou ráda budu. Proč bys tady stála v zimě? Jdi dovnitř. Dobrý. Ale není to dobrý, nemáš ani svetr, jdi, nastyďneš se, co bys tu zbytečně stála. Tak já tu nebudu stát zbytečně, dám si cigáro s tebou, rozhodne se najednou Kristýna. No jak myslíš, řekne otec a ona se teda vrátí dovnitř, kde si vezme svoje cigára, dost na tom, že si zapálí před tátou, o cigaretu mu ale říkat nebude, to je jasný. Chvilku počká, párkrát potáhne, než sebere odvalu. Co se stalo? Řekne pak. Otec nahlas vzdychne, tak já tě nechci nějak trápit, pořád mlčí. Ale hrozně nás to zaskočilo. Vždyť je to šílený. Pořád ani slovo. Tati, ale něco musíš říct, tak mi klidně řekni, ať jdu do háje, že je to vaše věc, ale když já mám prostě o tebe

⁵³ SOUKUPOVÁ, Petra. *Zmizet*. Str. 60. Brno: Host, 2009.

⁵⁴ Tamtéž. st 12.

strach. To nemusíš. Jsem v pořádku. Típne cigaretu do popelníku a vypadá, že půjde. Tati... Přeruší ji. Neříká to našťavaně. Holčičko, mám oslavu narozenin, tak co kdybysme to nechali bejt? Pojd' se dát svíčkovou a dort a ťuknout si se mnou, jo?⁵⁵

K úloze mužských postav v knize se Petr Nagy vyjadřuje takto: „Nutno podotknout, že mužské postavy zde neskryvaně hrají druhé housle a slouží za jakýsi hromosvod uprostřed rozbouraných citů a emocí ženských hrdinek. To z nich ovšem v žádném případě nedělá kladné figury, pouze na rozdíl od přítomných žen nedostávají prostor své četné prohřešky a nedostatky jakkoliv ospravedlnit. Zato ústřední ženské kvarteto tvoří postavy při své zdánlivé obyčejnosti velmi barvitě a rozmanitě.“ Můžeme zde doložit na ukázce: „Pomůžete mi s vařením, že jo? Zeptala se teď Blanka, chvilka pro tebe skončila, káva je dopitá, tak si to můžeme rovnou vyjasnit. Já ti pomůžu, mami, řekne Bětko. Tebe nemyslim, kočičko, ty půjdeš hezky na čerstvej vzduch. Ach jo... Ale Olina i Kristýna mlčí. Olino, Kristo, to jsem myslela vás. Tak ti pomůže máma, ne? Já stejně moc vařit neumím... No jasně, už je to tady, Kristýna se z toho chce vykecat. Hele, já myslím, že třeba krájet housky umíš, ne? Kristýna slyší ten její podrážděný tón, no jistě, že to umí, ale nemyslela si, že stráví celou sobotu v kuchyni. A taky nestráví, ale proč to řešit teď. Ježiš, no to je jasný, že tohle umím... Bezva. Co ty, Olino? Olina mlčí, takže Blance je jasný, že ani ona s tím nepočítal. Blanku zase ovládne, jako nějaká vlna, vztek, ony si opravdu obě myslí, že si jen tak jedou na rodinnou oslavu, kde nemusí ani hnout prstem. Copak neznají mamku? A vždycky to tak je, vždycky, co neudělá ona, Blanka, tak prostě není, mamka i tihle dvě by si prostě koupily knedlík a bylo by to. Olino? Já jsem předtím nestihla dodělat nějakou práci. No jistě, práce, Olinka musí pořád ukazovat, jak je důležitá, Blanka by se vsadila, že vůbec o víkendu pracovat nemusí, ale jasně, že to tam bude před tátou předvádět, a ještě se tím vyloučí ze vši pomoci.“⁵⁶

Kateřina Čopjaková se ve své kritice knihy vyjadřuje k postavení mužů ve fikčním světě Petry Soukupové následovně: „Prostor, aby objasnili svůj pohled na rodinu, však Soukupová mužům nedává. Naopak věčným zpochybňováním jejich citů k dětem i matkám svých dětí je marginalizuje na bručouny, které zajímá jen jejich klid a práce, rozčtěné občasnou milenkou. Jestliže v minulých knihách (*K moři*, *Zmizet*) Soukupová konfrontovala

⁵⁵ SOUKUPOVÁ, Petra. *Pod sněhem*. Brno: Host, 2015. Román, Host, s. 274

⁵⁶ Tamtéž, s. 128.

především děti a dospívající s dospělými, v novince *Pod sněhem* se rozhodla postavit proti sobě dospělé muže a ženy. Není to ale čelní střet, spíš zákopová válka.“⁵⁷

Lze to dokázat na následujícím úryvku z knihy: „Večer, když holky usnuly a to kotě tam leželo, polomrtvé, já měla strach, co řeknu Týně, a on, že tam ta kočka v žádném případě nezůstane, zase mě urážel, jak už tak nic nezvládám, že tu máme pořád bordel... to kotě tady zůstane, venku by opravdu chcíplo, a já prostě zvíře umřít nenechám, tak mě popadl za ruku a zkroutil mi ji, bolelo to, ale nijak zvlášť, ruku by mi nezlomil, tak daleko jsme nikdy nebyli, na to jsem byla málo drzá,“ vzpomíná Marie.⁵⁸ Tuto ukázkou výstižně popisuje část kritiky Markéty Kittlové, kde je uvedeno, že autorka dokáže pomocí dialogů vytvořit dokonalou iluzi přirozenosti a nezprostředkovanosti dění. A ještě víc než z pouhých dialogů čerpá text sugestivitu z umně vytvořeného napětí mezi tím, co si postava myslí, co má na jazyku, ale nakonec neřekne, a co naopak vysloví, tedy z napětí mezi dialogem, který mezi sebou postavy vedou, a vnitřním monologem každé z nich.⁵⁹

Jak už bylo zmiňováno, Petra Soukupová velmi dobře umí pracovat i s dětskou perspektivou. V knize *Zmizet* je tento vypravěčský postup hojně užíván. Kritické hlasy tento um autorky hodnotí jako působivý a skvěle propracovaný. Petr Janoušek se ve své kritice k užití dětských postav vyjadřuje následovně: „Tři novely zařazené do přítomného souboru ukazují, že v centru autorčina zájmu stojí především dítě, respektive prožitek dětství a dospívání. A je nutno konstatovat, že tento věk v jejím pojetí vůbec není roztomilá idyla z barevných pohlednic, ale velmi traumatizující záležitost, plná strastí, nepochopení, jakož i skutečných nebo jen domnělých křivd.“⁶⁰ Pohled kritika Pavla Janouška na postavení a funkci jednotlivých členů rodiny, charakterizuje takto: „Rodina u Soukupové proto rozhodně není azylem, kam by se člověk sentimentálně uchýloval před tíživostí vnějšího světa, ale spíše komplikovaným mezilidským prostorem, v němž se i ti nejbližší příbuzní k sobě chovají jako nepřátelé a cizinci. Není tedy divu, že každého z autorčiných hrdinů takovýto život provokuje k naplnění imperativu, jenž v sobě obsahuje infinitiv z titulu knihy: *Zmizet!*“⁶¹

Jana Šrámková, spisovatelka nejmladší české generace, rodinné prostředí Petry Soukupové vylíčila takto: „Děti, rodiče, prarodiče, ti všichni to se svými blízkými myslí

⁵⁷ ČOPIJKOVÁ, Kateřina, *Pod sněhem • RESPEKT. RESPEKT* [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2015/14/v-lepkave-pavucine-rodiny>

⁵⁸ SOUKUPOVÁ, Petra. *Pod sněhem*. Brno: Host, 2015. Román, Host, s. 256

⁵⁹ VANĚK, Petr, Soukupová, Petra *Pod Sněhem*. *ILiteratura.cz: Soukupova, Petra Pod Sněhem*, Brno: Host, 2009 [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/24771/soukupova-petra-pod-snehem>

⁶⁰ <http://old.itvar.cz/prilohy/141/Tvar13-2009.pdf>

⁶¹ Tamtéž

dobře, jenže nejsou schopni vyjít za hranice vlastního pohledu na situaci, vcítit se, vzdát se své představy dobra. A tak otcové své děti vysokým očekáváním nemotivují, ale frustrují, občasným zájmem je nerozvíjejí, ale pokřívují. Babičky svou péčí neochraňují, ale ohrožují a matky, vykreslené v kontrastu k otcům alespoň jako citlivé reflektující bytosti, to nezachrání, protože nejprve dlouho kalkulují a nakonec rezignují. Výraznou linku každého příběhu tvoří vynalézavě propracovaná sourozenská dvojice, vždy velmi otevřeně nenávislná. Faktory, které se mezi sourozence stavějí (rodič preferuje jedno z dětí, různí otcové, odlišné povahy), vyvolávají potyčky, bitvy a války. Utržená zranění se prohlubují v nezhojitelné rány, jež poznamenávají jednání až do dospělosti.⁶²

V rozhovoru pro *Hospodářské noviny* na otázku ohledně pesimistického pojetí rodiny, odpovídá samotná Petra Soukupová: „Naopak, svět, který popisuju, je přesně takový, jak ho vnímám a jak si ho představuju. Nepíšu o šťastných lidech, ačkoli bezpochyby nějací šťastní lidé jsou. Možná jsou mé popisy vztahů a věcí ve výsledku depresivní a třeba to někomu vadí. Ale já myslím, že spousta lidí si ve své nespokojenosti ani není schopna přiznat, že se takhle chovají, takhle žijí, protože kdyby si to přiznali, tak by byli možná ještě nešťastnější. Takže to raději neřeší a nepřemýšlí o tom. Já o tom přemýšlím, ale zase možná až moc.“⁶³

Jaká je atmosféra v rodině, kde se pohřešuje dítě, můžeme ukázat na ukázce: „A otec nejde za svými kamarády do své hospody, jde do hospody, kam nikdo nechodí, sedne si sám ke stolu a vypije tolik panáků, kolik jen může. Hospodský ho nakonec vyhodí. Peníze si z otcovy peněženky musí vzít sám. Cestou domů otec zakopne a spadne do měkkého sněhu. Když se znovu vyškrábe na nohy, rozbřečí se. Matku najde v kuchyni. Lekne se jí, protože tam sedí po tmě. Otec rozsvítí a ona tam sedí jako socha. Otec se snaží ji přesvědčit, aby si šla lehnout, ale moc mu není rozumět. Matka sedí, jako kdyby tam on nebyl, vůbec si ho nevšímá. Otec si jde lehnout“⁶⁴

Postavy, které autorka vykresluje ve svých fikčních světech, nejsou nijak odlišné od skutečných reálných osob. Vyznačují se nepřímou charakteristikou, která nám pomůže přiblížit charakter postav, ještě lépe než charakteristika přímá. Naopak je tomu v knize *K moři*, kde se na začátku objevují přímé charakteristiky hrdinů, kteří v knize vystupují. Zde je ukázka z knihy *K moři*, která tento fakt dokazuje: „Magda je v dětství malinká drobná

⁶² ŠRÁMKOVÁ, Jana, *Zmizet k moři* | | *A2 – zvíře nikdy nespí. A2 – zvíře nikdy nespí*, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2009/17/zmizet-k-mori>

⁶³ FORMÁNEK, Ondřej, Petra Soukupová. *Petra Soukupová* [online]. Dostupné z: <http://www.petra-soukupova.cz/rozhovor-EGO.html> l

⁶⁴ SOUKUPOVÁ, Petra. *Zmizet*. Str. 64. Brno: Host, 2009.

blondýnka, docela hezká a živá. Kdyby si jí rodiče (zanepřázdňení prací ve snaze uživit tři děti) všímali více, museli by z ní mít radost. Magda ale jak roste, úplně radost nemá. Kdykoliv si chce domů přivést kamarádku, musí se stydět, jaký mají doma bordel, všude zvířata, kočky, psi, slepice někdy v létě až v kuchyni a vždycky všechno špinavé, a i kdyby se Magda rozkrájela, sama to nikdy nemůže uklidit. Tak si tam přestane vodit kámošky. A stejně hodně uklízí. Ale co. Rodiče nemají čas a bratrům je to fuk. Magda si vysnívá, jak jednou přijede princ z města a odvede si ji z toho všudypřítomného bordelu a much a špíny a smradu. Samozřejmě do města. Tam bude všechno jinak.“⁶⁵ Zde si můžeme všimnout, že charakteristika Magdy je sice přímá, ale více se o ní dozvídáme z informací o její rodině a jejích činech.

K úloze postav v knize *K moři* vyjadřuje anonymní recenzent pro časopis *Host*: Zdá se však, že autorka své postavy možná až příliš redukuje a zplošťuje — právě tak, aby se „vešly“ do jejího věcného, zkratkovitého, neemotivního stylu, který pak obvykle zachycuje především povrchovou rovinu děje (pod níž podstatné věci mohou sice být přítomny — avšak ne vždy se daří tento pocit navodit). A čteme-li o jedné z postav, že „je spokojená... Něco je v ní sice strašně smutného a zničeného, ale ona to na povrch netahá“, téměř se vnucuje doplnění: A tudíž se o tom nepíše.“⁶⁶ Právě tato plochost postav, které Petra Soukupová popisuje v jejich každodenních záležitostech, čtenáři pomůže přiblížit se ještě těsněji a dotvořit si fikční svět. K úspornému popisu postav Petry Soukupové se ve své kritice vyjadřuje i Michal Polák: „Postavy jsou životné a jejich charaktery plastické, jednání hrdinek dává smysl, protože se striktně odvíjí od jejich nátury. O jejich politických názorech, sociálním zázemí či oblíbeném způsobu trávení volného času se však nedozvíme vůbec nic.“⁶⁷ V časopisu *Host* vyšla recenze od anonymního recenzenta, který postavy v díle Petry Soukupové podrobuje kritice následující: „Soukupová umí své hrdinky dokonale „prožít“. Nechává proudit jejich myšlenky, které na povrch vyvěrou jako promluva, ale zase se rychle ponoří do nitra. Dialogy nejsou ohraničeny uvozovkami, ale přecházejí do vnitřních monologů. Díky tomu jsme pozorovateli celého myšlení postav, máme jedinečnou šanci proniknout do nevyřčených pocitů, s nimiž se hrdinky perou.“⁶⁸ Což dokazuje následující ukázka: „Postav se, Olivere zařve na něj Olina, Oliver se lekne a postaví se, ona už se v ten moment začne cítit jako

⁶⁵ *K moři*

⁶⁶ KOSTŘICOVÁ, Blanka, *Vymykající se próza* | Časopis HOST. Časopis HOST [online]. [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2008/1-2008/vymykajici-se-proza>

⁶⁷ http://www.rozhlas.cz/radiowave/kultura/_zprava/kniha-pod-snehem-petry-soukupove-ubezpecuje-ze-dospelost-nechces--1474173

⁶⁸ NAGY, Petr, *Hrabat se lavinou ženského hašteření* | Časopis HOST. Časopis HOST, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2015/6-2015/hrabat-se-lavinou-zenskeho-hastereni>

příšerná matka, Blanka ji určitě zevnitř pozoruje, no i kdyby ne, tohle už by musela slyšet, proč se tohle musí dít zrovna jí, to má za to, jak je na Oliho hodná, to ji znovu rozvzteklí a oboří se na něj. A teď přestaň okamžitě vyvádět a nastup do toho auta, nebo tě seřezu.“⁶⁹

V následujícím úryvku se autor již zmiňované kritiky vyjadřuje k minimalistickému pojetí postav: „O to méně své postavy popisuje zvnějšku. Vyhýbá se rozsáhlejší deskripci; občas jen tak mimochodem textem pronikne postřeh o oblečení nebo o postavě. A především krásně pracuje s detaily běžného života, jimiž své hrdinky náznakově charakterizuje, a přitom až překvapivě dostatečně“⁷⁰ Petr Vaněk poukazuje ve své kritice na to, že Petra Soukupová nechává své dětské postavy bojovat se světem dospělých: „Co to vlastně čteme? Odpovídáme si: Nic než drama dění. Výše zmíněná nabídka supermarketových pokušení by také autorce, jakou je Petra Soukupová, asi nejspíš neseděla, neboť se nezajímá ani tak o sebe, jako o své postavy (kým jsou a co chtějí) a spíše než odcizení, které vlaje ve vzduchoprázdnu a které se prezentuje jako úzkostné volání o pomoc, je jí vlastní přibližování vzdáleností a konfrontace stvořených postav, zejména dětí s dospělými.“⁷¹

Literární kritik Jakub Vaníček dílo Petry Soukupové přirovnává k tradičnímu realismu, o což se nikdo z dalších hodnotitelů nepokusil. Vaníček se ve své kritice k postavám Petry Soukupové vyjadřuje následovně: „[...] své postavy vysvleče z kazajky střední třídy a prožije s nimi i to, co drtí lidi naspod i lidi navrchu. Pokud by to někdy v budoucnu svedla, pak můžeme prohlásit, že v české literatuře znovu vycházejí díla, která lze posuzovat z hlediska tradice realismu.“⁷² Markéta Kittlová ve své kritice na knihu *Pod sněhem* vystihuje funkčnost postav: „Soukupová se soustředí výhradně na zaznamenávání toho, co postavy právě prožívají a co si právě myslí, a zcela tak rezignuje na snahu poskytnout pomocí jakéhokoliv literárního prostředku výklad, reflexi, pohled z odstupu či z jiného úhlu. Efekt této metody je nebyvalý – text se nečte, ale prožívá.“⁷³

Z výše uvedeného vyplývá, že postavy v dílech Petry Soukupové nejsou popisovány do detailů. Co se týká vnější charakteristiky, autorka ji užívá, ale jen tak, jak je to nutné

⁶⁹ SOUKUPOVÁ, Petra. *Pod sněhem*. Brno: Host, 2015. Román, Host, s.67

⁷⁰ *Hrabat se lavinou ženského hašteření* | Časopis HOST. *Časopis HOST* [online]. Copyright © 2017 [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2015/6-2015/hrabat-se-lavinou-zenskeho-hastereni>

⁷¹ VANĚK, Petr, Soukupová, Petra *Pod Sněhem*. *iLiteratura.cz: Soukupova, Petra Pod Sněhem*, Brno: Host, 2009 [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/24771/soukupova-petra-pod-snehem>

⁷² VANÍČEK, Jakub, *Petra Soukupová*, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://www.petra-soukupova.cz/pdf/Kulturni-noviny-recenze.pdf>

⁷³ KITTLOVÁ Markéta, *Soukupová, Petra: Pod sněhem* - *iLiteratura.cz*. *iLiteratura.cz - titulní stránka - iLiteratura.cz*, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/34539/soukupova-petra-pod-snehem>

nezbytné. Pro představu postav je pro čtenáře ale důležitější vnitřní charakteristika, která je takřka nulová. Soukupová své hrdiny představuje čtenáři prostřednictvím jejích činů, pocitů a nálad, ze kterých si můžeme poskládat charakter postavy. Také vždy hrdinu nebo hrdinku zasadí do kontextu jeho života, který ve většině případů není vůbec ideální.

Právě proto jsou nám příběhy tak blízké, protože do nich promítáme své vlastní myšlenky a představy. Nikde ovšem nebyla zmínka o vnitřních monolozích postav, které jsou o mnoho zdařilejší, než vnější promluvy a také hrají podstatnější roli v celém díle. Může se zdát, že Soukupová své postavy typizuje a staví proti sobě ty nejkontrastnější povahy, aby z příběhu dostala co nejvíce, což tak může skutečně být i v reálném životě.

Hodnotitelé převážně upírali pozornost k dětským postavám v díle. Soukupová se velmi dobře umí pohybovat na tenkém ledu složeném z dětských duší. „Velký důraz je položen na vnímání z dětské perspektivy, které rozehrává jak možnost přímočarého objektivního svědectví, tak odhalení procesu bolestivé deformace právě prožívaným. Děti svou existenční připoutaností k domovu navíc nejlépe ilustrují nespłnitelnost univerzálního přání všech protagonistů knihy, zmizet.“⁷⁴ úryvek z recenze z časopisu A2 popsal úděl dětských postav výstižně.

„U Petry Soukupové nevede cesta do literatury přes záznamy z éry prázdnoty, křečovitě snahy vystihnout odcizení, pamflet spílající konzumní společnosti nebo egoistickou prezentaci. S autorkou jdeme rovnou k jádru věci, totiž k tomu, čím vyprávění bytostně je. Ptáme se: Co to vlastně čteme? Odpovídáme si: Nic než drama dění.“⁷⁵

3.3. Autorský styl

Vyjadřovací styl Petry Soukupové je velmi strohý a jednoduchý. Ačkoliv strany jejích knih zaplňují sáhodlouhá souvětí, přesto se žádných metafor nedočkáme. Absence popisu prostředí, vnější charakteristiky postav, přiblížení času, ve kterém se příběh odehrává, zapříčinily to, že ani kritické hlasy se k tomuto aspektu v dílech Soukupové hojněji nevyjadřují.

⁷⁴ ŠRÁMKOVÁ, Jana, *Zmizet k moři | | A2 – zvíře nikdy nespí. A2 – zvíře nikdy nespí*, [cit. 08.11.2017].

Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2009/17/zmizet-k-mori>

⁷⁵ VANĚK, Petr, *Soukupova, Petra Pod Sněhem. ILiteratura.cz: Soukupova, Petra Pod Sněhem*, Brno: Host, 2009 [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/24771/soukupova-petra-pod-snehem>

„Autorský styl Soukupové, vyznačující se stručnými introspektivními výpověďmi, dospěl od debutu *K moři*, v němž jsou například dialogy ještě odlišeny uvozovkami, do fáze hutně crčících exklamací. Krátké věty ohraničované čárkami jsou mluvčím, v daném úryvku Marií, chrlený rychle za sebou, ve větším množství a spojovány do delších celků: „... když před něj postavím večeři a on ji sní a přitom si čte noviny a neřekne ani ň, a když mě vidí, že ležím ve dne na gauči a na hlavě mám obklad, a on se nezeptá, co mi je, v takových chvílích je lepší být sám, protože sám člověk nic nečeká, takhle, když s někým žije, jen podléhá té iluzi, že ten druhý se bude chovat nějak, že mi třeba k něčemu bude, že se z pouhé přítomnosti toho druhého budu cítit lépe.“ (s. 292; kurziva původní). Přesně takový způsob vyprávění v kombinaci s dráždivou významovou výstavbou zapříčiňuje stav, který bych označila jako permanentní čtenářské popuzení. Vzniká především, když si uvědomíme, že líčený příběh zůstává v oblasti důvěrných vztahů neuvěřitelně patologický. Vzbudit prožitek tohoto rozměru se povedlo náramně.“⁷⁶

Petr Vaněk popisuje autorský styl Petry Soukupové následovně: „Autorka dokáže úsporným jazykem rozehrát komorní psychologické drama, neustále držet čtenáře v napětí a hlavně, a zde smekám podruhé, skicováním evokovat námi odžité situace, které každodennost zatlačila kamsi do zapomnění – spolu s vypravěčkou je při čtení knížky znovuobjevujeme: první polibek, první rande nebo pití alkoholu.“⁷⁷

Ivana Srbková se v recenzi vyjadřuje k faktu, že texty autorky mohou působit velmi scénářisticky: „Styl Soukupové je přehledný, úsporný, strohý - ostatně jako spisovatelka sama. Vyčítat jí však neliterárnost, "scénářovost" nedává smysl. Autorka je prostě "taková", někdo v tom spatřuje sílu, jiný slabost. Spíše než "dobře - špatně" se tu tedy hodí "líbí - nelíbí". „⁷⁸

Styl napomáhá k tomu, aby gradace textu byla ještě působivější. Kateřina Šebelová poukazuje na tuto skutečnost těmito slovy: „Svým vypravěčským talentem a „psychologickým rozborem" vybrušuje dění až k samé podstatě věci. Je až překvapivé, s jakou jazykovou výbavou a nadhledem dovede pracovat Petra Soukupová s obyčejným lidským příběhem. A pomocí dobře kladených vět a skladby textu vygraduje spád příběhu k

⁷⁶ *Petra Soukupová* [online]. Copyright © [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://www.petra-soukupova.cz/pdf/recenze-Pod-snehem-Texty-67.pdf>

⁷⁷ VANĚK, Petr, *Soukupova, Petra Pod Sněhem. iLiteratura.cz: Soukupova, Petra Pod Sněhem*, Brno: Host, 2009 [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/24771/soukupova-petra-pod-snehem>

⁷⁸ SRBKOVÁ, Ivana: *Zmizet 2 - iLiteratura.cz. iLiteratura.cz - titulní stránka - iLiteratura.cz*, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/26457/soukupova-petra-zmizet-2>

překvapivému rozuzlení a z šedi „obyčejna“ dovede vytvořit pestrou mozaiku.⁷⁹ Z recenzi je patrné, že styl autorky přímo napomáhá k autentičnosti textu. Petr Nagy ve své recenzi na knihu *Pod sněhem* vyzdvihuje následující: „[...] sáhodlouhé věty, v nichž se prolíná hned několik textových rovin – pásmo vypravěče (vyjma vzpomínek zprostředkovávaných v první osobě), graficky neodlišená přímá řeč postav a jejich vnitřní monology. Zvolené řešení si na jednu stranu nárokuje zvýšenou pozornost čtenáře, na stranu druhou mu však umožňuje nebyvale autentické a blízké propojení s vybranými postavami a prospívá i celkové dynamice vyprávění (četba bezmála čtyřsetstránkového románu vám tak příliš času nezabere).“⁸⁰

3.3.1. Jazyk a jazykové prostředky

Jazyk a styl psaní Petry Soukupové se nápadně liší od jazyka a stylu dalších autorů její generace. Tento jev popisuje ve své recenzi Blanka Kostřicová těmito slovy: „První nápadnou odlišností je nepochybně jazyk. Stručné, až jaksí strohé věty, zpravidla bez emocí a reflexí popisující děj a postavy leckdy i v detailech, které zprvu (na počátku věty) mohou vypadat jako bezvýznamné či redundantní, avšak často už v téže větě dojde k určitému posunu významu či perspektivy (případně k nezvyklému spojení situací, slov apod.) a z detailu zdánlivě bezvýznamného se stane moment fatální anebo alespoň výrazně významotvorný. (Tento způsob vyprávění — krátké, až úsečné věty a občasné „dramatické zvraty“ v nich — jistě nezapře profesi autorky, jež studuje scenáristiku na FAMU.)“⁸¹ Text, v němž převažují nespisovné výrazy, je nám díky tomuto faktu o poznání bližší. K tomuto se ve své kritice vyjadřuje i Jana Matějková v časopisu *Tvar*: „Jazyk jejího vypravěče se nejvíc blíží přímé řeči – kultivovaný spisovný tok narušují hovorové i nespisovné výrazy. Je strohá, stručná a – opět nezvykle – ke všem spravedlivě krutá.,“⁸²

Jana Šrámková: „Jazyk Soukupové, tolik oceňovaný už u debutu *K moři*, zůstává stejný i ve *Zmizet* – jednoduchý až strohý, přímočarý, popisný. Svou lapidárností podtrhuje nezúčastněnost vypravěče, emocionální distanci od příběhu, často silně jímavého. Jazyk

⁷⁹ ŠEBELOVÁ, Kateřina, *Knižní recenze: Petra Soukupová - Zmizet* | Literatura | Kultura | Zpravodajství. *Epoch Times*, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://www.epochtimes.cz/2010102215015/Knizni-recenze-Petra-Soukupova-Zmizet.html>

⁸⁰ NAGY, Petr, *Recenze: Petra Soukupová - Pod sněhem* - Aktuálně.cz. *Magazín - Aktuálně.cz*, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/recenze-rodice-ani-sourozence-si-clovek-nevybira/r~0e42d5da038311e581bd0025900fea04/>

⁸¹ KOSTŘICOVÁ, Blanka *Vymykající se próza* | Časopis HOST. *Časopis HOST* [online]. Copyright © 2017 [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2008/1-2008/vymykajici-se-proza>

⁸² [online]. Copyright ©vj [cit. 14.11.2017]. Dostupné z: http://old.itvar.cz/prilohy/112/04TVAR_08.pdf

setrvává neproměnný v celé próze, a to i tam, kde vypravěč mění svou identitu, což dokládá určitou zmatenost ohledně jeho role. V textech se vypravěčská perspektiva mění často, příběh nazíráme střídavě z pohledu různých postav, přičemž ve dvou prvních povídkách promlouvají dominantně postavy malých chlapců v ich-formě.⁸³ Jazyku a stylistickým prostředkům se ovšem dostalo i v kritice od Jany Šrámkové: „Ano, autorka je nejsilnější tam, kde detailem nebo banální situací zhmotní jádro určitého vztahového problému tím, že suše zkonstatuje, jak jednotliví aktéři odlišně interpretují slova a jednání druhého. Tomuto zmnožení perspektiv ale užitá ich-forma nepřeje a těžko se s ním kloubí. Problematické je také užívání nespisovných tvarů, které není příliš koherentní, což ruší čtenářovu pozornost.“⁸⁴ K autentičnosti velmi napomáhá deníková forma, kterou Soukupová využila v knize *Marta v roce vetřelce*, k níž se vyjadřuje Pavel Šidák v časopisu A2: „Deníková forma *Marty v roce vetřelce* vše výše řešené jen podtrhuje. I zde se Soukupová tváří, jako by nikoli uměle komponovala, ale jen poodhrnula oponu reality.“⁸⁵ Pavel Portl z časopisu *Host* se k užitým jazykovým a stylistickým prostředkům vyjadřuje následovně: „Její vyjadřování je velmi hutné, v podstatě scénářistické. Dominují dialogy; náčrty situací a prostředí mají charakter inscenačních poznámek; rozsáhlé popisy vytěsňuje. Způsob vyjadřování je přímočarý a střízlivě věcný, tempo vyprávění působí jako sprint na delší trati. Souvisí s tím i užití jazyka, který pro ni představuje především sdělovací nástroj, velmi úsporný, bez výraznější estetické funkce.“⁸⁶ Ve stejné kritice jazyk Petry Soukupové popisuje takto: „V zachycení obyčejnosti je Petra Soukupová vynikající. Bezesporu jí k tomu pomáhá i jazyková rovina — minimalisticky věcné vyjadřování okleštěné od stylistických exhibicí.“⁸⁷

Petr Vaněk ve své recenzi formuluje názor na jazyk užitý v dílech těmito slovy: „Autorka dokáže úsporným jazykem rozehrát komorní psychologické drama, neustále držet čtenáře v napětí a hlavně, a zde smekám podruhé, skicováním evokovat námi odžitě situace, které každodennost zatlačila kamsi do zapomnění – spolu s vypravěčkou je při čtení knížky znovuobjevujeme: první polibek, první rande nebo pití alkoholu. Přitom jde o prózu tak hutnou, že by vystačila na několik románů.“⁸⁸ O trochu podrobněji komentuje vyjadřovací

⁸³ ŠRÁMKOVÁ, Jana, *Zmizet k moři | | A2 – zvíře nikdy nespí. A2 – zvíře nikdy nespí*, [cit. 08.11.2017].

Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2009/17/zmizet-k-mori>

⁸⁴ Tamtéž

⁸⁵ [online]. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2011/24/denikova-zprava-petry-soukupove>

⁸⁶ PORTL, Pavel, *Hrabat se lavinou ženského hašteření* | Časopis HOST. *Časopis HOST* [online]. Copyright © 2017 [cit. 14.11.2017]. Dostupné z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2015/6-2015/hrabat-se-lavinou-zenskeho-hastereni>

⁸⁷ Tamtéž

⁸⁸ VANĚK, Petr, *Soukupova, Petra Pod Sněhem. ILiteratura.cz: Soukupova, Petra Pod Sněhem*, Brno: Host, 2009 [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/24771/soukupova-petra-pod-snehem>

styl Petry Soukupové v další části své recenze: „Vypravěčka křížila cestu českému jazyku nejednou anomálií a nejčastěji časovala slovesa řekl a další z nejobecnějších („řekl, řekla a jedou“ by mohlo být mottem celé knihy). *Zmizet* už autorka vybavila jako klasickou prózu: od „prozaičtějšího“ jazyka, přes přehlednější a jednodušší hierarchičnost vyprávění až po jeho lineární strukturu.“⁸⁹

Ivana Srbková, stejně tak jako téměř všichni recenzenti zmiňuje jistou „scénaričnost“, která je z textu cítit: „Styl Soukupové je přehledný, úsporný, strohý - ostatně jako spisovatelka sama. Vyčítat jí však neliterárnost, "scénářovost" nedává smysl. Autorka je prostě "taková", někdo v tom spatřuje sílu, jiný slabost. Spíše než "dobře - špatně" se tu tedy hodí "líbí - nelíbí".“⁹⁰

Spisovatelka Petra Hůlová se vyjádřila ve své recenzi, která vyšla v časopisu *Respekt*, následovně: „Z vět a odstavců sekaných jazykem bez metafor autorkou bez špetky osobní angažovanosti, už po několika stranách mrazí. Dychtivě, snad i kvůli hladce šlapajícímu strojku textu, jsem četla po ránu, před spaním i v dopravních prostředcích, četla jsem hltavě od začátku až do konce.“⁹¹ Na tato slova vzápětí navazuje: „Ta snadnost mě místy mátlá. Nepatří snad k dobré knize také stavy zadření se, zmatení z nepřístupných metafor a tonutí v močálech významů? Vždyť právě bloudění knihou, to valivé brodění se mokřým sněhem textu bývá tím nejintenzivnějším zážitkem. Texty do hladka vypulírované, po nichž oči kloužou jako nůž po krajíci s taveňákem, se mě obvykle nezmocňují. Zaujmou, to ano, ale s posledním odstavcem bývá to, co bylo rychle zkonzumováno, ještě rychleji zapomenuto. V případě Soukupové novel nikoli.“⁹² Na dalších řádcích její recenze ale z jejích slov vyznívá jistá prázdnota textu: „Autorčin úsporný jazyk a okázalá necitovost, jež činí situace hrdinů o to působivějšími, oč méně se o ně jakoby zajímá, díky zmnoženým vypravěčským perspektivám, jimiž text bobtná a znesnadňuje čtenáři s postavami sympatizovat, ústí do paradoxu, textu bohatého prázdnotou.“⁹³

Kateřina Šebelová ve své recenzi zmiňuje, že styl textu skvěle koresponduje s příběhy, které Petra Soukupová pokládá na papír: „Svým vypravěčským talentem a „psychologickým

⁸⁹ Tamtéž

⁹⁰ SRBKOVÁ, Ivana, *Soukupová, Petra: Zmizet 2* - iLiteratura.cz. iLiteratura.cz - titulní stránka - iLiteratura.cz, [cit. 14.11.2017]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/26457/soukupova-petra-zmizet-2>

⁹¹ HŮLOVÁ, Petra, *Mistrovská mizení Petry Soukupové* • RESPEKT. RESPEKT [online]. Copyright © [cit. 14.11.2017]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/spisovatele-o-knihach/mistrovska-mizeni-petry-soukupove>

⁹² Tamtéž

⁹³ HŮLOVÁ, Petra, *Mistrovská mizení Petry Soukupové* • RESPEKT. RESPEKT [online]. Copyright © [cit. 14.11.2017]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/spisovatele-o-knihach/mistrovska-mizeni-petry-soukupove>

rozbořením" vybrušuje dění až k samé podstatě věci. Je až překvapivé, s jakou jazykovou výbavou a nadhledem dovede pracovat Petra Soukupová s obyčejným lidským příběhem. A pomocí dobře kladených vět a skladby textu vygraduje spád příběhu k překvapivému rozuzlení a z šedi „obyčejna“ dovede vytvořit pestrou mozaiku.“⁹⁴

Recenze, jejímž autorem je Petr Nagy, vyzdvihuje do popředí jazyk, který je pro Petru Soukupovou typický: „Pozornost si zaslouží rovněž autorčin jazyk, co do obraznosti a poetičnosti sice střídmy, avšak v promluvách postav – jak dospělých, tak dětských – nadmíru realistický, a stejně tak její schopnost výstižné zkratky, uplatňující se hojně zejména při charakteristice hlavních hrdinů a jejich vztahů („Kristýna se zrovna objímá s tátou, i pusy si dají, pak táta obejmě i Olgu, ale spíš tak formálně, aby se neřeklo, a pak Blanku. Pusy zdvořile na tvář.“)⁹⁵

Na portálu Idnes.cz můžeme najít recenzi knihy *Marta v roce vetřelce*, která pochází z pera Ondřeje Bezry. Bezry se zde vyjadřuje, k symbióze textu s příběhem: „Kniha je stylizována jako deník, jehož působivost umocňuje jazyk, který přesvědčivě odpovídá myšlení a vyjadřování dospívající dívky. Soukupová opět dokazuje, že síla jejího vypravěčství spočívá v nečekaném nasvícení existenciálních situací.“⁹⁶

3.3.2. Vypravěč

Úloha vypravěče v literárním díle je klíčová. Jedná se o „prostředníka“ mezi autorem a čtenářem. V případě Soukupové se převážně setkáváme s heterodiegetickým vypravěčem. Ten ve světě postav nefiguruje, pouze je komentuje a popisuje jejich počínání a chování. Vypravěči jsou si vědomi času a znají všechny vrstvy postav, kterými je autorka obdařila. Velmi často se můžeme setkat se změnou úhlu pohledu, ze kterého je na dílo nahlíženo.

⁹⁴ ŠEBELOVÁ, Kateřina, *Knižní recenze: Petra Soukupová - Zmizet* | Literatura | Kultura | Zpravodajství. *Epoch Times*, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://www.epochtimes.cz/2010102215015/Knizni-recenze-Petra-Soukupova-Zmizet.html>

⁹⁵ NAGY, Petr, *Recenze: Petra Soukupová - Pod sněhem* - Aktuálně.cz. *Magazín - Aktuálně.cz*, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/recenze-rodice-ani-sourozence-si-clovek-nevybira/r~0e42d5da038311e581bd0025900fea04/>

⁹⁶ BEZR, Ondřej. *Úspěšná spisovatelka Petra Soukupová vydala deník dospívající dívky*. *IDnes.cz* [online]. [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: https://kultura.zpravy.idnes.cz/uspesna-spisovatelka-petra-soukupova-vydala-denik-dospivajici-divky-1k5-/literatura.aspx?c=A111109_085946_literatura_ob

Prolínají se vnitřní a vnější dialogy a retrospektivní vzpomínky postav. Důsledkem toho je čtenář vtažen hlouběji do příběhu.

Výše zmíněná úloha vypravěče a vypravěčské postupy se v dílech Petry Soukupové nemění, díky tomu, se dostalo autorce negativní kritiky za nepřehlednost a hutnost textu. V této kapitole představíme hodnocení vypravěčských postupů, které jsou v dílech Petry Soukupové přítomné.

Přítomnost zmnožených vypravěčských perspektiv ve svém kritickém textu komentuje Petra Hůlová: „Autorčin úsporný jazyk a okázalá necitovost, jež činí situace hrdinů o to působivějšími, oč méně se o ně jakoby zajímá, díky zmnoženým vypravěčským perspektivám, jimiž text bobtná a znesnadňuje čtenáři s postavami sympatizovat, ústí do paradoxu, textu bohatého prázdnotou.“⁹⁷ Příkladáme ukázkou z knihy *Zmizet*, ze které je tento jev patrný: „Ty někam jedeš?“ Dokonce i vstane. Víc zvědavá než líná. Kouká. Mezitím ona vyleze ze záchodu a vrátí se k televizi. Kdo by řekl, že bude vděčná, že existuje Kobra 11, napadne matku. „Vojta? Kam jako? Kde je?“ A už je zase našťvaná. Určitě si myslí, že Vojta jede na báječněj vejlet a ona zase nic. Ale já na tebe, Pavlíno, nemám náladu, dneska fakt ne. Raději nepokračuj. „Je u toho... chlápka? Je to jeho fotr?“ I Pavlíně to myslí.“⁹⁸

Jak je patrné z ukázky, text je bezpochyby hutný a nepřehledný. Čtenář musí po celou dobu četby udržovat zvýšenou pozornost, aby se v textu neztratil, díky tomu, je k němu pevněji připoután. Vypravěčské postupy Petry Soukupové zapříčiňuje blízké propojení se čtenářem, jak již zmiňuje Petr Nagy ve své recenzi týkající se díla *Pod sněhem*: „Výsledkem této snahy jsou mnohdy sáhodlouhé věty, v nichž se prolíná hned několik textových rovin – pásmo vypravěče (vyjma vzpomínek zprostředkovaných v první osobě), graficky neodlišená přímá řeč postav a jejich vnitřní monology. Zvolené řešení si na jednu stranu nárokuje zvýšenou pozornost čtenáře, na stranu druhou mu však umožňuje nebývale autentické a blízké propojení s vybranými postavami a prospívá i celkové dynamice vyprávění (četba bezmála čtyřsetstránkového románu vám tak příliš času nezabere).“⁹⁹

V knize *Marta v roce vetřelce* autorka nadále zůstala věrná svým vypravěčským postupům, k čemuž se vyjadřuje Karolina Jirkalová: „Zajímavější jsou úvahy, kam

⁹⁷ HŮLOVÁ, Petra. *Mistrovská mizení Petry Soukupové* • RESPEKT. RESPEKT [online]. Copyright © [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/spisovatele-o-knihach/mistrovska-mizeni-petry-soukupove>

⁹⁸ Soukupová Petra. *Zmizet*. Brno: Host, 2009, s. 181.

⁹⁹ NAGY, Petr. *Recenze: Petra Soukupová - Pod sněhem* - Aktuálně.cz. *Magazín - Aktuálně.cz*, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/recenze-rodice-ani-sourozence-si-clovek-nevybira/r~0e42d5da038311e581bd0025900fea04/>

Soukupová posune svůj bezpochyby originální, ale zároveň ze své podstaty omezený způsob vyprávění. Už z prvních stránek Marty je jasné, že Soukupová zůstala své metodě i tématu do značné míry věrná – vztah dětí a rodičů, vyprávění z perspektivy dítěte, soustředění na mikrosvět všedního života nejužší rodiny.¹⁰⁰

Kniha je psána deníkovou formou, avšak autorka deníku je studentka gymnázia, která by v reálném životě tento styl vyprávění ve svém deníku pravděpodobně nevyužila. Jirkalová se vyjadřuje k této skutečnosti následovně: „Problém je s formou, především s použitím přítomného a budoucího času ve smyslu aktualizace minulých událostí. To je sice oblíbený literární postup, ale těžko si představit, že ho někdo (zvláště nijak výjimečná adolescentní dívka) použije v soukromém deníku, kam si každý večer zapisuje události dne.“¹⁰¹

Negativního ohlasu týkajících se absence proměny tématu a vypravěčských postupů se Petře Soukupové dostalo od Pavla Janouška v následujícím znění: „Následující soubor *Zmizet* pak představoval trojí variaci na téma mikrokosmu rodiny, který je rozbit něčím drastickým a traumatizujícím. Tatáž kniha ovšem také naznačila, že autorčin vypravěčský repertoár je sice velmi působivý, není však natolik široký, aby unesl mnohonásobné opakování a nezačal být dříve či později vnímán jako stereotyp.“¹⁰²

Na začátku kapitoly jsme se již zmiňovali o přítomnosti retrospektivních částí a více vypravěčů v díle, přičemž tyto prvky zapříčinily negativní ohlasy Pavla Portla, které se vztahují k dílu *Pod sněhem*: „K tomu, aby čtenář pochopil, jak se mohly sestry dostat až k absenci empatie a neschopnosti konstruktivní komunikace, slouží vzpomínky, v nichž se jednotlivě vracejí do dětství. Vzniká tím poměrně složitá struktura vyprávění, stvrzená navrch více vypravěči, a Soukupová — stejně jako v předešlých prózách — se v ní poněkud ztrácí. Jsou to chaotické laviny, z nichž se čtenář prohrabává zpět na smysluplný povrch.“¹⁰³

¹⁰⁰ JIRKALOVÁ, Karolina. *Potíže s Martou v roce vetřelce*. *Lidové noviny* [online]. 2017, 27.10.2011 [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/marta-v-roce-vetrelce-05b-/kultura.aspx?c=A111026_120330_ln_kultura_btt

¹⁰¹ Tamtéž

¹⁰² MAREK, Vlastimil. *Něco v síti: fejetony, které vycházely od roku 1997 na internetu na adrese* <http://svet.namodro.cz>. Praha: Dharma Gaia, 1999. ISBN 80-86013-57-X. ISSN <http://old.itvar.cz/prilohy/77/tvar19-2011.pdf>.

¹⁰³ PORTL, Pavel, *Hrabat se lavinou ženského hašteření* | Časopis HOST. *Časopis HOST* [online]. Copyright © 2017 [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2015/6-2015/hrabat-se-lavinou-zenskeho-hastereni>

Následuje ukázka z knihy *Pod sněhem*, ve které můžeme zaregistrovat výše zmiňované vypravěčské prvky: „Pak ukrojím další sousto, rychle řeknu jenom dobrou a už zase jím a Olina popadne Týnin talíř a vymění ho za svůj. Mamí, zakřičí Kristýna, ale Olina ukáže ven na dvorek, vidíme mamku, jak otvírá vrátka a odchází, a až o hodně později mě napadá, že třeba Kristýnu slyšela, ale prostě šla, protože člověk se nemůže otočit pokaždý, když dítě zakřičí mamí. Olino! zkouší to Kristýna, chce jí ten talíř vzít, ale Olina s ním uhýbá, aby nedošáhla, a začne nakrájený maso rychle jíst, přitom se nám posmívá, Kristýně, že je pitomá a malá, a mně, že jsem paní spravedlivá, protože já jí samozřejmě říkám, ať toho nechá. Pak říkám Kristýně, že jí to znovu nakrájím, ten Olinin řízek, ale to ona, zcela nepochopitelně, nechce. Radši nebude jíst.“¹⁰⁴

Kateřina Čopjaková přibližuje a hodnotí vypravěčské postupy zvolené Petrou Soukupovou takto: „Realita vztahů s těmi nejbližšími, před kterou nás Soukupová znovu a znovu staví, je plná neporozumění, starých křivd a nikdy nevyřčených pravd. Křehká, stále se rozbíjející a zase slepovaná. Tomu nahrává i způsob vyprávění, kdy různé úhly pohledu rozbíjejí realitu a pro každého lepší jinou pravdu. První osoba pro vzpomínky sester a matčinu zpověď – ty si hrdinky nechávají pro sebe – a třetí osoba pro dění, které však tříští vnitřní i vnější výpovědi postav.“¹⁰⁵

Pro ilustraci je zvolen úryvek z knihy *Pod sněhem*: „Blanka zkontroluje teplotu venku. Je mínus jeden. Oblíkat, nikdo nevystoupí z auta neoblečeně. A neotvírat dveře, dokud neřeknu, abyste to tu moc nevyvětrali. Děti se oblékají, Oliver do Oliny strká loktem, Běta s Fany se perou o jednotlivé kusy oblečení, Olina si všímá, že kabát má samozřejmě zmačkaný, na Kristýnu doléhá včerejší noc, nejraději by usnula, ale když ty děti jsou pořád tak hluchý. Kristo, vem holky do mekáče zatím, jo? Podává Blanka Kristýně dvě stovky. Ale nedovol jim hranolky. Počkej, já? Jo, ty, já musím kojít. Nebo máš něco na práci? Nic... jenom prostě neuznávám tyhle podniky. Blanka se udrží a nedá nijak najevo, co si o tomhle postoji myslí. Jednou uvidíš, až budeš mít děti.“¹⁰⁶

Autobiografické prvky, které můžeme najít v dílech Petry Soukupové, jsou schované za oponou postav, které v dílech vystupují. Vysvětlení tohoto faktu se nám dostává od

¹⁰⁴ SOUKUPOVÁ, Petra. *Pod sněhem*. 1. vyd. Brno: Host, 2015. 367. Str.13

¹⁰⁵ ČOPJAKOVÁ, Kateřina, *Pod sněhem* • RESPEKT. RESPEKT [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2015/14/v-lepkave-pavucine-rodiny>

¹⁰⁶ SOUKUPOVÁ, Petra. *Pod sněhem*. 1. vyd. Brno: Host, 2015. 367 s. Str.20.

Kateřiny Čopkové: „Na rozdíl od Balabána se totiž u Petry Soukupové nedaří, byť i jen domýšlet si autorčinu vlastní životní zkušenost. Za množstvím perspektiv svých vypravěčů zůstává totiž pečlivě skryta. Mizí spolu s autorčinými hrdiny, titul novelového souboru *Zmizet* neevokuje jen název prvního z příběhů, ale také celkové vyznění“¹⁰⁷

Jako další přikládáme úryvek z kritického textu Pavla Janouška, který má na věc stejný názor: „Psaní Petry Soukupové vnímám jako svrchovaný výraz jejího privátního prožívání skutečnosti, jako explikaci toho, co ona nutně potřebovala vyslovit. Zároveň ale nemohu neocenit, že tato autorka (na rozdíl od mnoha jiných) nesází na triviální autenticitu osobní zpovědi a raději volí rozmanité literární „masky“ – se svým bolestivým tématem se vyrovnává prostřednictvím obratně volených forem a ve svých umně splétaných vyprávěních se nechává zastupovat „úplně jinými“ lidmi.“¹⁰⁸ Samotná autorka vztah mezi svými díly a osobním životem, ale popírá.

Všechny zvolené postupy v dílech Petry Soukupové napomáhají ke gradaci textu, konkrétněji tento jev popisuje Kateřina Šebelová: „Svým vypravěčským talentem a „psychologickým rozborem“ vybrušuje dění až k samé podstatě věci. Je až překvapivé, s jakou jazykovou výbavou a nadhledem dovede pracovat Petra Soukupová s obyčejným lidským příběhem. A pomocí dobře kladených vět a skladby textu vygraduje spád příběhu k překvapivému rozuzlení a z šedi „obyčejna“ dovede vytvořit pestrou mozaiku.“¹⁰⁹

Vyjádření k vypravěčským postupům se nám dostává od Petra Vaňka: „U Petry Soukupové nevede cesta do literatury přes záznamy z éry prázdnoty, křečovitě snahy vystihnout odcizení, pamflet spílající konzumní společnosti nebo egoistickou prezentaci. S autorkou jdeme rovnou k jádru věci, totiž k tomu, čím vyprávění bytostně je. Ptáme se: Co to vlastně čteme? Odpovídáme si: Nic než drama dění.“¹¹⁰

Tento fakt má na svědomí to, že text připomíná spíše televizní scénář než literární dílo. Tvorbu Soukupové bezpochyby ovlivňují roky strávené na FAMU, kde studovala scenáristiku a dramaturgii. Právě scénářovost je hodnotiteli autorce vytýkána, ale ve stejné míře i

¹⁰⁷ Tamtéž

¹⁰⁸ <http://old.itvar.cz/prilohy/141/Tvar13-2009.pdf>

¹⁰⁹ ŠEBELOVÁ, Kateřina, *Knižní recenze: Petra Soukupová - Zmizet* | Literatura | Kultura | Zpravodajství. *Epoch Times*, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://www.epochtimes.cz/2010102215015/Knizni-recenze-Petra-Soukupova-Zmizet.html>

¹¹⁰ VANĚK, Petr. *Zmizet*. *ILiteratura.cz* [online]. 2009, 7.8.2009 [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <http://www.petra-soukupova.cz/recenze-Zmizet-iLiteratura.html>

chválena. Jak již bylo řečeno, strohý popis dává prostor jiným aspektům k vystoupení na povrch.

V následující ukázce můžeme vypočítat již zmiňovaný vliv zvoleného studijního oboru Petry Soukupové, ukázka pochází z knihy *Zmizet*: „Leknu se, když odemkne. Tak sem se do toho ornamentu zabral. „Co tady postáváš?“ Krčím rameny, otočím se a on mě popadne za ruku, trochu moc silně. „Tak hele, kamaráde, tohle jsme si nedomluvili.“ Vůbec nevím, co se děje. Že sem spal u něj v posteli? „Co je,“ řeknu už rovnou provinile. „Připadal jsem si v té škole jako blbec, protože ty si snad úplně blbej, nebo co.“ Úplně jsem na to zapomněl. Třídní schůzky. Měl jsem otevřít mamce. Teď bych seděl doma a jedl nějaký koláč s hodně drobenkou, přesně jak to mám rád, a všichni bysme byli šťastní. Ale on mě pořád drží za zápěstí, jako vězně, a mě ta ruka začíná brnět. Šklebim se, jak je to nepříjemný. Cukám sebou, pustí mě. Couvnu před ním.“¹¹¹

Ve všech knihách se na konci nedočkáme konkrétního závěru, příběhy končí otevřeně a bez jakéhokoliv rozřešení problémů, které hrdinové v dílech prožívají. Tento styl ukončování knih má na svědomí to, že působí sklíčeně a bezradně. Jak zmiňuje ve své kritice Pavel Šidák: „Autorka dovedně – a tuto dovednost stejně jako jazykovou bravuru ji nelze upřít – rozehrává komplikované vztahy mezi dobře prokreslenými figurami. Avšak ve chvíli, kdy by čtenář vychovaný „klasickým“ vyprávěním čekal gradování příběhu, rozplétání zápletky a pointu, text končí.“¹¹²

Názorná ukázka tohoto jevu pochází z knihy *Marta v roce vetřelce*, konkrétně se jedná o popis posledního dne z deníku Marty: „Neděle 31. srpna. V noci jsem se šla napít a šlápla jsem na Fíka. Prostě jsem zapomněla, že tam někde leží psík. Celej den je mi špatně a s psíkem ven Karla. Fíkovi je to jedno, kdokoliv zvedne vodítko, toho má Fík nejradši a já neexistuju.“¹¹³

Na základě kritických ohlasů, které se vyjadřují k pozici vypravěče a použitým vypravěčským postupům v dílech Petry Soukupové, můžeme konstatovat, že se hodnotitelé dělí na dvě půlky. Ti první berou použité vypravěčské postupy jako další aspekt skvěle

¹¹¹ SOUKUPOVÁ, Petra, *Zmizet*. Brno: Host, 2009, s. 215.

¹¹² *Deníková zpráva Petry Soukupové* || A2 – neklid na kulturní frontě. A2 – neklid na kulturní frontě [online]. Copyright © 2005 [cit. 05.03.2018]. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2011/24/denikova-zprava-petry-soukupove>

¹¹³ SOUKUPOVÁ, Petra. *Marta v roce vetřelce*. 1. vyd. Brno: Host, 2011. 316 s., [8] s. obr. příl. S.316.

zapadající do celkového rázu díla, které je velmi úsporné, viz žádné grafické oddělení přímé řeči a ti druzí tento styl hodnotí za již vyčerpaný a nudný.

Jednotlivé kritické ohlasy volají po obměně tématu i autorskému stylu Petry Soukupové. Dle jejich názoru autorka již vyčerpala svůj potenciál, co se týče mezilidských vztahů a úsečného vyjadřování. Pokud tak autorka neučiní, mohlo by se stát, že ztratí na popularitě a její postavení na české literární scéně bude oslabeno.

Na závěr této kapitoly přikládáme větu z recenze Ondřeje Bezra, která se vyjadřuje k dílu *Marta v roce vetřelce*: „Soukupová opět dokazuje, že síla jejího vypravěčství spočívá v nečekaném nasvícení existenciálních situací.“¹¹⁴

Dle našeho názoru skvěle vystihuje tajemství, díky kterému jsou díla Petry Soukupové tak čtivé a poutavé.

3.4. Témata próz

Všechny zmiňované knihy Petry Soukupové spojuje jedno, a to jsou stroze předkládané všední události, které vyplňují stránky jejich děl. Všechny příběhy jsou zasazeny do ryze rodinného prostředí plného vzájemného nepochopení a neshod. Neustálý konflikt mezi hrdiny, respektive členy rodiny, udržuje čtenáře v napětí, díky kterému má vyprávění přirozený spád.

Význam hrdinů knih ve své kritice okomentovala Jana Šrámková: „Jedná se o příběhy obyčejných rodin, vhledy do domácností, jejichž fungování sice není nestandardní, ale pod autorčinou lupou přesto přízračné. Prožívané situace i jejich podhoubí, tedy dlouhodobá pnutí, dávná zranění, křivdy, zásahy osudu i nechápavých nejbližších, jsou střídavě rozkrývány

¹¹⁴ BEZR, Ondřej. *Úspěšná spisovatelka Petra Soukupová vydala deník dospívající dívky*. IDnes.cz [online]. [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: https://kultura.zpravy.idnes.cz/uspesna-spisovatelka-petra-soukupova-vydala-denik-dospivajici-divky-1k5-/literatura.aspx?c=A111109_085946_literatura_ob

různými postavami. „¹¹⁵ Pro ilustraci dokládáme ukázkou z knihy *Zmizet*, konkrétně se jedná o scénu, která se odehrává v důsledku zmizení malého chlapce, syna. „Vstane a jde za otcem, který sedí v kuchyni, že ho půjdou hledat, po městě. Při chůzi je nejistá, to ta injekce. Otec v obýváku našel Jakuba, vypnul televizi, vzal Jakuba a odnesl jej do pokoje, ani mu nesundal protézu, jenom ho položil na postel, sednul si do kuchyně a pije slivovici. Přemýšlí, rozvažuje jejich možnosti. Jenže co když žádné nejsou.“¹¹⁶ Můžeme zde jasně vidět, že děj i téma se odhaluje na základě promluv a jednání postav, což je pro Soukupovou typické.

Na dalších řádcích Šrámková pojednává o prožití textu, díky jeho oproštěnosti od citů a metafor. „Všední popis všedních věcí tak, jak bývají, by ale sám o sobě nestačil. Soukupová zajišťuje deníkovou autentičnost důsledností: nemaže ani plonkové dny, v nichž se děje velké nic, nevyjímá a „neupravuje“ záznamy opakující s úmorností, co bylo jedno a na co bylo v televizi hleděno. A je to toto ubíjející množství vyprázdněného materiálu i jednotvárnost způsobu tohoto popisování, co čtenáře přesvědčí, že takto se věci skutečně odehrály.“¹¹⁷ Na důkaz slov Šrámkové přikládáme ukázkou z knihy *Marta v roce vetřelce*: „Venku teplo. Už ráno, když jdu do práce, mám jenom tričko a bundu. Tesko. Chci utéct. Když uteču teď, přijdu jen o tisícovku za ty dva dny, když uteču za tejdén, přijdu o víc peněz. Jenže já ty peníze potřebuju. Nebo se s nima domluvit a normálně odejít? Jenže na to asi nemám. Večer domů, cestou potkám Lindu s Mistrem, zdravíme ses Lindou jakoby nic, ale jinak se nedomlouváme, jako že si zavoláme nebo napíšeme. Je to divný. Asi trochu smutný. Stejně si oddechnu, když se rozloučíme. A taky neřeknu, že jdu z Teska. Už vidím, jak nakonec dorazí k pokladně někdo, koho znám. Večer rodiče, vyptávaj se na Tesko, neříkám nic. V pokojíku vodka s džusem a Simpsonovi. Chvilku je mi docela dobře.“¹¹⁸

Blanka Kostřicová kladně hodnotí autorčin styl, který velmi silně podtrhuje ponuré náměty knih: „Ve všech zmíněných vztazích se přitom dříve či později objeví ústřední téma knihy: nemožnost dorozumění, sdělení, komunikace — tolik bolestná zejména mezi lidmi spjatými rodinnými či partnerskými vztahy. Autorčin věčný styl — zároveň s „pozorovatelským“ odstupem — přitom vyvolává dojem nevyhnutelnosti této situace, jež

¹¹⁵ ŠRÁMKOVÁ, Jana, *Zmizet k moři* || A2 – zvíře nikdy nespí. A2 – zvíře nikdy nespí, [cit. 08.11.2017].

Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2009/17/zmizet-k-mori>

¹¹⁶ SOUKUPOVÁ, Petra. *Zmizet*. Vyd. 1. Brno: Host, 2009. 340 s. S.57.

¹¹⁷ SRBKOVÁ, Ivana, Soukupová, Petra: *Zmizet 2* - iLiteratura.cz. iLiteratura.cz - titulní stránka - iLiteratura.cz [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/26457/soukupova-petra-zmizet-2>

¹¹⁸ SOUKUPOVÁ, Petra. *Marta v roce vetřelce*. 1. vyd. Brno: Host, 2011. 316 s., [8] s. obr. příl S.208.

opět není nijak komentována ani reflektována, ale pouze — většinou nepřímo, avšak dostatečně zřetelně — konstatována.“¹¹⁹

Petra Soukupová ovšem nadává žádný prostor jiným tématům., díky tomu se na časté opakování jednoho tématu upozorňuje Petra Šrámková těmito slovy: „Zatímco samotné téma spleť rodinných interakcí snese jistě bezpočet zpracování, v oblasti motivů a jazyka začíná docházet k výraznějšímu překrývání (původ problému vždy v otci, motivy obezity, upnutí se ke zvířeti, fobie z masa, které není vidět)“¹²⁰

Pavel Port nás v jednom souvětí plnohodnotně informuje o ústředních tématech v dílech Petry Soukupové: „Soustřeďuje se na porušené mezilidské vztahy omezené na rodinné prostředí; nedostatek pochopení, porozumění, empatie, někdy až sociální inteligence.“¹²¹

Další výčet obsažených tematických okruhů nám nabízí Barbora Nachtmanová: „Mám dojem, že se autorka snažila do své novely vměstnat všechny problémy, se kterými se v rámci rodinného kruhu v dnešní době potýkáme. Cynický přístup k manželské věrnosti, rozvod a jeho následky na duši dítěte, vzájemné odcizení rodičů a potomků, neschopnost naslouchat a být druhému oporou. To všechno jsou motivy, které se snažila Petra Soukupová obsáhnout.“¹²²

Zhuštěnosti textu se dostalo kritice i v ostatních složkách knihy, jako je prostředí, postavy a autorský styl. Ze strany hodnotitelů se dozvídáme, že často kritizovaný hutný text, ale zapřičiňuje pevnou vazbu mezi jazykovým aparátem a tematickou rovinou díla. Pro konkrétnější představu přikládáme ukázkou z knihy *Pod sněhem*, kde můžeme zmiňovanou hustotu textu zaznamenat: „A mamka nám podá talíře, nejdřív mně a Olině, řízek a brambor, na kterým se rozpouští máslo, obrátí se ke sporáku a donese talířek i Kristýně a nám ještě podá citrón, kterej stejně nejíme, děti citrón na mase ještě neocení, ale takový věci máma neřeší, k párku nám taky klidně dá na stůl křen, taková je, o praktickejš malejš věcech nepřemejšlí, taky řízky dělala babička, která bydlí kousek od nás, na kopci na kraji vesnice,

¹¹⁹ KOSTŘICOVÁ, Blanka, *Vymykající se próza* | Časopis HOST. *Časopis HOST* [online]. Copyright © 2017 [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2008/1-2008/vymykajici-se-proza>

¹²⁰ Zmizet k moři | Nakladatelství HOST. *Nakladatelství HOST* [online]. Copyright © 2017 [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://nakladatelstvi.hostbrno.cz/ohlasy/zmizet/zmizet-k-mori>

¹²¹ PORTL, Pavel, *Hrabat se lavinou ženského hašteření* | Časopis HOST. *Časopis HOST* [online]. Copyright © 2017 [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2015/6-2015/hrabat-se-lavinou-zenskeho-hastereni>

¹²² NACHTMANOVÁ, Barbora, *Petra Soukupová a její prvotina K moři: Jaká je kniha, podle níž se bude točit film?* - TOPZINE.cz. *TOPZINE.cz - Nezávislý deník o všem, co vás zajímá* [online]. Dostupné z: <https://www.topzine.cz/petra-soukupova-a-jeji-prvotina-k-mori-jaka-je-kniha-podle-niz-se-bude-tocit-film>

dívá se do lesa a nemá plot a pořád pro nás vaří, mamka se asi pro ty řízky zastavila, když šla včera večer z práce, a teď je ohřála, brambory jsem loupala já a Olina, ale ona schválně loupe pomalu a taky kašle na takový ty dřubky, takže se to po ní stejně musí předělávat, taková je zase ona.“¹²³

Při hodnocení tématu se setkáváme s názory neutrálními nebo spíše negativními, v tom smyslu, že téma bude jednoho dne vyčerpáno. Ovšem, Jana Šrámková nesdílí s ostatními hodnotiteli jejich názor: „Petra Soukupová může s mnohavrstevným a pestrobarevným tématem současné rodiny vydržet dlouho. Je totiž jak pro ni, tak pro čtenáře velmi naléhavé. A tak má o čem psát a ví také, jak...“¹²⁴

Vzhledem k tomu, že s tématem rodiny se setkáváme ve všech dílech Petry Soukupové, i ve všech ukázkách z kritických textů se názory téma rodiny opakují. Jak jsme zmiňovali výše, Petra Soukupová nebyla v dobrém světle ohodnocena kritickými hlasy, a to v souvislosti se stále se opakujícím tématem. Kde jedni haní, druzí chválí, tak je tomu i tak v případě Petra Nagyho, jehož kritika hodnotí výběr i zpracování tématu Petry Soukupové, jako povedené. Petr Nagy: „Rodinné vztahy, životní role ženy a její pohled na svět, malá lidská dramata skrytá pod povrchem každodenních strastí a radostí – to jsou emblematická témata jedné z nejvýraznějších českých spisovatelek současnosti, prozaičky, scenáristky a dramaturgyně Petry Soukupové. Témata řeklo by se všední až takřka banální, na jejichž literárním zpracování si však už vylámal zuby nejeden autor. To ovšem není případ Petry Soukupové“¹²⁵

Jak jsme již zmiňovali v kapitole Jazyk, autorka skvěle propojila vyjadřovací styl s tématem příběhů, který dohromady vytváří působivou symbiózu. „Sama autorka ostatně v nedávném rozhovoru přiznala, že píše pořád o stejných věcech, a to dost podobným způsobem. Na tom samozřejmě není pranic špatného a moudrá zásada „drž se svého kopyta“ se nemusí vždy vztahovat pouze na ševce. Soukupová zkrátka našla své velké téma i autorský

¹²³ SOUKUPOVÁ, Petra. *Pod sněhem*. 1. vyd. Brno: Host, 2015. 367 s.

¹²⁴ SRBKOVÁ, Ivana, Soukupová, Petra: Zmizet 2 - iLiteratura.cz. *iLiteratura.cz - titulní stránka - iLiteratura.cz*, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/26457/soukupova-petra-zmizet-2>

¹²⁵ NAGY, Petr, *Recenze: Petra Soukupová - Pod sněhem* - Aktuálně.cz. *Magazín - Aktuálně.cz*, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/recenze-rodice-ani-sourozence-si-clovek-nevybira/r~0e42d5da038311e581bd0025900fea04/>

styl, a jak se mohou čtenáři její poslední knihy přesvědčit, obojí stále dokáže propojit do nadmíru poutavého textu.“¹²⁶

Karolína Jirkalová spekuluje nad tím, kam by se v dalších dílech mohlo téma knih Petry Soukupové posunout, protože z jejího pohledu je snadno vyčerpatelné. „Zajímavější jsou úvahy, kam Soukupová posune svůj bezpochyby originální, ale zároveň ze své podstaty omezený způsob vyprávění. Už z prvních stránek Marty je jasné, že Soukupová zůstala své metodě i tématu do značné míry věrná – vztah dětí a rodičů, vyprávění z perspektivy dítěte, soustředění na mikrosvět všedního života nejužší rodiny.“¹²⁷

Jiří Lojín se k pojetí tématu staví také kladně, což je patrné z následující ukázky, která pochází z jeho recenze. „Hlavním námětem jsou vztahy, mezi rodiči a dětmi, mezi sourozenci, mezi partnery. Ostatně je to autorčino oblíbené téma, ve kterém se cítí velmi dobře a které dokáže s jistotou a nevšedním pohledem zpracovat. Dokázala to i v předchozí knize *Zmizet*, kde čtenáři zprostředkovává pohled do vnitřního světa dětí.¹²⁸ Přiblížíme si na konkrétní ukázce z díla *Zmizet*: „Mamka myslí, že barvama plejtvám, a nechce mi je kupovat. Ale když dlouho otravuju, tak mi peníze nakonec dá, protože chce mít klid, chce, abych jí nerušil v jejím přemejšlení. Taky dostanu diplom, rodiče mě pochválejí a diplom mi dají za sklo sekretáře v obýváku, vedle bráchovejch několika fotek. Pak ale někdo otevře okno a zároveň dveře od bytu, vznikne průvan a ten diplom zapadne ke stěně a leží tam milion let.“¹²⁹ Jak je z ukázky patrné, autorka má dětské postavy zvládnuté bravurně a na základě toho můžeme konstatovat, že kladné ohlasy jsou oprávněné.

Jak jsme již zmiňovali v úvodu kapitoly, všudypřítomný konflikt a dávné křivdy doplňují text o napětí, které ve čtenářích vyvolává. Hodnotitelka Olga Stehlíková na věc nahlíží obdobně: „Pod sněhem je opět vynikající čtení pro ty, které na románech nejvíce zajímá nitro postav a které rodinu hodnotí jako téma nosnosti globálního oteplování. Rámec

¹²⁶ NAGY, Petr, *Recenze: Petra Soukupová - Pod sněhem - Aktuálně.cz. Magazin - Aktuálně.cz*, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/recenze-rodice-ani-sourozence-si-clovek-nevybira/r~0e42d5da038311e581bd0025900fea04/>

¹²⁷ JIRKALOVÁ, Karolína. *Potíže s Martou v roce vetřelce. Lidové noviny* [online]. 2017, 27.10.2011 [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/marta-v-roce-vetrelce-05b-/kultura.aspx?c=A111026_120330_ln_kultura_bt

¹²⁸ LOJÍN, Jiří, *Recenze knihy Marta v roce vetřelce aneb Marta v roce vetřelce - kniha, která v člověku zanechává stopu* | ČBDB.cz. *Vaše databáze knih - knižní databáze | ČBDB.cz* [online]. Copyright © 2009 [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/recenze-22-marta-v-roce-vetrelce-kniha-ktera-v-cloveku-zanecha-stopu>

¹²⁹ SOUKUPOVÁ, Petra. *Zmizet*. Vyd. 1. Brno: Host, 2009. 340 s. S.92-93.

příběhu tvoří cosi v dějinách literatury, filmu a dramatu téměř klasického: rodinná sešlost u příležitosti oslavné hostiny (viz švédské filmové klasiky jako *Rodinná oslava* nebo *Šepoty a výkřiky*), kde se všechno zase znovu ukáže a na povrch vyhřejnou promlčené křivdy, ústrky a nepohody z dětství, které – samozřejmě – drží. ¹³⁰

V záplavě kritik, které jsme měli k dispozici, nejlépe vystihuje funkci tématu Petra Hůlová. Jako jediná odhalila přesah, kterým se mohou pyšnit díla Petry Soukupové, avšak u ostatních recenzentů tomu tak nebylo „Petra Soukupová se na rozdíl od jiných nepokouší, ačkoli by se to nabízelo, nechat své příběhy na určitých místech protnout, ale moment absence či útěku je v každém z nich přesto bolestně přítomen. Odtud také vane to zmiňované existenciálně. Jako mrazivý vítr ze životů, kterým něco důležitého schází, byť třeba jen proto, že nikdy nedostaly šanci nalézt to, či jim k tomu scházela odvaha. Odvaha naopak neschází Petře Soukupové obsáhnout tyto životy prostřednictvím jejich z různých stran nasvícených střepů, je šancí, kterou vrchovatě využila.“ ¹³¹

Poslední ukázka kritického textu, které je autorem Petr Nagy, zde můžeme konstatovat, že Nagy shrnul celkovou kritiku témat do jedné, zcela dostačující věty: „Petra Soukupová novou knihou jen dokazuje, s jakou lehkostí jde psát o těžkostech rodinného života.“ ¹³²

Na závěr lze konstatovat, že téma rodinných vztahů je jednoznačně aktuální a zasáhne každého čtenáře. Hodnotitelé ovšem konstatují, že pokud nedojde u Soukupové alespoň k malé přeměně témat, bude jistojistě zanedlouho vyčerpáno. Z kritických textů také vyplývá, že zvolený motiv je příliš všední, až nudný.

Co se týče tohoto závěru, můžeme s ním nesouhlasit, a to proto, že příběhy popisované v dílech nám mohou pomoci s náhledem do odlišných lidských osudů, než jsou ty naše. Na základě tohoto faktu si může čtenář z četby odnést nejedno poučení pro svůj reálný život. Neveselá témata jdou ruku v ruce s úspěšným vyjadřovacím stylem, což tvoří vyváženou symbiózu.

¹³⁰ *Petra Soukupová* [online]. Copyright © [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://www.petra-soukupova.cz/pdf/recenze-Pod-snehem-Tvar.pdf>

¹³¹ HŮLOVÁ, Petra, *Mistrovská mizení Petry Soukupové • RESPEKT. RESPEKT* [online]. Copyright © [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/spisovatele-o-knihach/mistrovska-mizeni-petry-soukupove>

¹³² NAGY, Petr, Recenze: Petra Soukupová - Pod sněhem - Aktuálně.cz. *Magazín - Aktuálně.cz*, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/recenze-rodice-ani-sourozence-si-clovek-nevybira/r~0e42d5da038311e581bd0025900fea04/>

Recenzenti také zmiňují, že k četbě knih Petry Soukupové je zapotřebí sociální inteligence, díky které můžeme na příběh střízlivě nahlížet. Co se týče úloh dětských hrdinů, plní zde důležitou roli, díky které není příběh opravdu jen příběhem o typických matkách. Přesah, který mají autorčina díla, je v kritických textech absolutně nepostížen. Můžeme tedy konstatovat, že hodnotitelé naplno nepochopili přesah autorčiných knih.

ZÁVĚR

Literární tvorba Petry Soukupové neprošla od roku 2007, kdy vyšla její první kniha *Zmizet*, většími proměnami. Nakladatelství *Host* vydalo spisovatelce doposud šest knih, z tohoto výčtu jsou dvě knihy určené dětským čtenářům, tyto knihy nebyly do této práce zahrnuty. Koncem roku 2017 vyšla sedmá kniha Soukupové s názvem *Nejlepší pro všechny*, která je, stejně jako ostatní její prózy, zaměřena na mezilidské vztahy. Největší pozornosti se dostalo autorčině knize *Zmizet*. Literární reflexe jejich děl můžeme najít nejen v literárních periodikách (*A2*, *Tvar*), ale i na internetu (*iLiteratura.cz*) a v klasických týdenících (*Reflex*, *Instinkt*, *Týden*).

Autoři kritických textů autorku nevystavují srovnávání jejich děl s jinými českými autory. Kritiky se zaměřují na jednotlivá díla a podrobuje je analýze. I když by zcela jistě bylo možné demonstrovat um Petry Soukupové v porovnání s další českou tvorbou, neděje se tak. Dle mého názoru proto, že autora se stylem, kterým píše Soukupová, budeme na české literární scéně těžko hledat. Ohledně postavení spisovatelky Petry Soukupové na české literárně kritické scéně nemůžeme jednoznačně vynést žádný verdikt. Ohlasy na její knihy jsou spíše neutrální, nevyhraněné, nejsou zcela kladné, ani záporné.

Největší pozornosti od kritiků se dostalo autorskému stylu Petry Soukupové. Ve všech případech byla zmiňována jistá úspornost vyjadřování, velký odstup vypravěče od samotného příběhu, jeho neangažovanost. Absence popisu prostředí, vnější charakteristiky postav, přiblížení času, ve kterém se příběh odehrává, zapříčinilo to, že kritické hlasy se nestaví k jejímu stylu kladně.

Hodnotitelé se shodli na tom, že je tato úspornost přemrštěná na úkor metafor a popisu prostředí. Autorčin styl je kritizován za „scénařovost“, která je přítomná v každém díle. Tento jev je připisován tomu, že Soukupová absolvovala obor scenáristika, tudíž je jí úsporný styl velmi blízký. Pozitivní na autorském stylu můžeme shledat to, že přetrvává i v popisech mezilidských vztahů, které jsou tématem všech děl. Příběhy jsou surové, bez příkras a díky tomu se mohou co nejvíce přiblížit čtenářům. Patrnější je díky tomu i gradace textu. Různé vypravěčské perspektivy jsou hodnotiteli přijaty pozitivně, ovšem s výtkou zmatenosti a nepřehlednosti textu.

Prostředí, ve kterém se postavy pohybují, je pro čtenáře takřka nezaznamenané, ale i přesto hraje důležitou úlohu v každém díle. Strohý popis prostoru Petry Soukupové bychom

mohli přirovnat k jejímu jazykovému vyjádření. Přesto, že se vypravěč v jednotlivých knihách vůbec nezabývá prostorem, ve kterém se postavy pohybují, čtenáři si tento prvek mohou dokreslit na základě dialogů postav. Okolí příběhu je zatlačeno do pozadí, v dílech nenajdeme žádné sáhodlouhé popisy ani metaforu, což může navozovat pocit sklíčenosti, který koresponduje s tématem knih. Na základě kritických textů nemůžeme přesně určit, zda způsob pojetí prostředí Petry Soukupové je vyzdvihován či nikoliv. Přímému vyjádření k okolí se tedy nedočkáme ani v recenzích.

Co se týče úlohy postav a jejich postavení v díle, vyjadřují se k němu recenzenti převážně kladně. Přístup vypravěče k postavám je doslova ledový, nijak jejich chování nereflektuje, pouze udává syrová fakta, které prožívají. Právě postavám se ze stran hodnotitelů, dostává největší pozornosti, protože na této složce svých děl Soukupová postavila pevné základy, které drží celý příběh pohromadě. Z kritik je patrné, že nejvíce oceňovány jsou vnitřní dialogy postav, které jsou z hlediska výstavby textu propracované a promyšlené. Většinou nejsou nijak graficky oddělené, tudíž do textu zapadnou a nijak neruší čtenářovu pozornost. K tomuto se ovšem hodnotitelé vyjadřují i negativně, a to v tom smyslu, že je text díky tomu nepřehledný a matoucí. Časté střídání vypravěčských perspektiv může působit také chaoticky, ale napomáhá nám porozumět jednání jednotlivých postav.

Převaha ženských hrdinek je na první pohled z děl Soukupové zřejmá, mužské postavy zde hrají také důležitou roli, ale nedostává se jim takové pozornosti. Jejich jednání je popsáno, ovšem prostor pro nějaké vysvětlení svých činů, na rozdíl od žen v příběhu, nedostávají. Jejich počínání přímo působí na ženské hrdinky, ale vnitřních monologických úvah se dočkáme jen od žen. Absenci mužských postav hodnotitelé přijali neutrálně. Avšak můžeme se setkat také s názorem, že Soukupová mužské hrdiny často typizuje.

Nemalé pozornosti, v kladném slova smyslu, se dočkávají dětské postavy. Kritiky vyzdvihují práci s dětským nahlížením na svět, které je autorkou zpracované na velmi vysoké úrovni. Hodnotitelé se shodují na tom, že právě přiblížení dětských osudů a názorů je v knihách klíčový. Postavy pocházejí z rodinného prostředí, které je přítomno v každém díle. Jiné typy postav zde prakticky nenajdeme.

Charakteristiky postav v dílech Petry Soukupové jsou spíše nepřímé. Jejich ráz si můžeme spíše přiblížit prostřednictvím činů, které konají. Jak jsme již zmiňovali, autorka si od svých postav drží určitý odstup, který plně splňuje funkčnost. Recenzenti se shodli na tom, že práce s hrdiny a dialogy je ze strany Soukupové velmi dobře zpracována.

V kritických textech můžeme ovšem najít také názor takový, že postavy v dílech se omezují pouze na nešťastné matky a jejich banální problémy. Na základě četby děl, můžeme ale konstatovat, že tomu tak ale není. Každá z postav přináší do příběhu nová jednání a vnitřní myšlenky, které jsou v dílech stěžejní.

Z textů, na které jsme nahlíželi, je patrné, že se kritická recepce v dílech Petry Soukupové po celou dobu její tvorby nijak nevyvíjí. Názory hodnotitelů se vesměs shodují a nedochází u nich k žádné přeměně. Po analýze dostupných kritických ohlasů můžeme konstatovat, že prózy autorky jsou z části nedocenené. Nenašli jsme nikde zmínku o přesahu, který bezpochyby Soukupové díla obsahují. Na základě tohoto můžeme konstatovat, že dílům se ze strany hodnotitelů nedostalo plného pochopení, tudíž ani docenění. Nejedná se pouze o příběhy z rodinného prostředí, které nás denně obklopuje, ale vnitřní dialogy a myšlenky, které autorka na stránkách knih prezentovala, mají poselství, které by mělo být bezpochyby recenzenty rozklíčováno. Jedná se o dotýkání se takových témat, jako je neschopnost komunikace v dnešním vyspělém světě, a to mezi lidmi, kteří by si měli být právě těmi nejbližšími a kritika společnosti a nadhodnocování materiálních statků nad těmi pocitovými. V neposlední řadě Soukupová skryla do příběhu negativní vlastnosti dospělých i dětí, které nejsou v dnešní době řešeny, a díky perfektní práci s postavami a dialogy se tyto vlastnosti dostávají na povrch. Kritika maloměšťáctví a neschopnost přijmout cizí názor, neochota slevit ze svých nároků v prospěch druhého, to jsou důležitá témata, kterých se Soukupová ve svých dílech dotýká.

Na závěr lze konstatovat, že spisovatelka Petra Soukupová má na české literární scéně pevné postavení, které si vydobyla svými díly, ale za které vděčí také bohaté kritické recepci. Z recenzí je patrné, že pokud ovšem autorka nezmění alespoň z části svůj styl psaní nebo témata próz, její knihy zanedlouho zevšední a nebude se jim již dostávat takové pozornosti, jako doposud. Ovšem kdo může z přesností říci, jestli tomu opravdu tak bude?

BIBLIOGRAFIE

1 Prameny – beletrie

SOUKUPOVÁ, Petra. *Marta v roce vetřelce*. 1. vyd. Brno: Host, 2011. 316 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7294-521-4 · obr. příl.

SOUKUPOVÁ, Petra. *Pod sněhem*. 1. vyd. Brno: Host, 2015. 367 s. ISBN 978-80-7491-493-5.

SOUKUPOVÁ, Petra. *Marta v roce vetřelce*. 1. vyd. Brno: Host, 2011. 316 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7294-521-4 · obr. příl.

SOUKUPOVÁ, Petra. *Zmizet*. Vyd. 1. Brno: Host, 2009. 340 s. ISBN 978-80-7294-317-3.

2 Prameny – kritiky a recenze dostupné na internetu

ASAP. *Česká televize* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z:
<http://www.ceskatelevize.cz/porady/11467071846-asap/>

ČOPJAKOVÁ, Kateřina, *Pod sněhem • RESPEKT. RESPEKT* [online]. Copyright © [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2015/14/v-lepkave-pavucine-rodiny>
FORMÁNEK, Ondřej, *Petra Soukupová* [online]. Dostupné z: <http://www.petra-soukupova.cz/rozhovor-EGO.html>

HAZUCHOVÁ, Adéla, *Petra Soukupová*, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://www.petra-soukupova.cz/pdf/recenze-Pod-snehem-Texty-67.pdf>
<http://old.itvar.cz/prilohy/141/Tvar13-2009.pdf>

HŮLOVÁ, Petra, *Mistrovská mizení Petry Soukupové • RESPEKT. RESPEKT* [online]. Copyright © [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/spisovatele-o-knihach/mistrovska-mizeni-petry-soukupove>

CHUCHMA, Josef, *Česká televize* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z:
<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10744312704-jasna-rec-josefa-chuchmy/>

KITTLOVÁ, Markéta: *Pod sněhem - iLiteratura.cz. iLiteratura.cz - titulní stránka - iLiteratura.cz*. [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/34539/soukupova-petra-pod-snehem>

KOSTŘICOVÁ, Blanka. *Vymykající se próza*. Host, 2008, 24(1), s. 54. ISSN 1211-9938.

Dostupné také z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2008/1-2008/vymykajici-se-proza>

LOJÍN, Jiří, Recenze knihy Marta v roce vetřelce aneb Marta v roce vetřelce - kniha, která v člověku zanechá stopu | ČBDB.cz. *Vaše databáze knih - knižní databáze* | ČBDB.cz [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/recenze-22-marta-v-roce-vetrelce-kniha-ktera-v-cloveku-zanecha-stopu>

NAGY, Petr, *Recenze: Petra Soukupová - Pod sněhem* - Aktuálně.cz. *Magazín - Aktuálně.cz*) [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/recenze-rodice-ani-sourozence-si-clovek-nevybira/r~0e42d5da038311e581bd0025900fea04/>

NACHTMANOVÁ, Barbora, *Petra Soukupová a její prvotina K moři: Jaká je kniha, podle níž se bude točit film?* - TOPZINE.cz. *TOPZINE.cz - Nezávislý deník o všem, co vás zajímá*, Dostupné z: <https://www.topzine.cz/petra-soukupova-a-jeji-prvotina-k-mori-jaka-je-kniha-podle-niz-se-bude-tocit-film>

PORTL, Pavel, *Hrabat se lavinou ženského hašteření*. Host, 2015, 31(6), s. 90-91. ISSN 1211-9938. Dostupné také z: <http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2015/6-2015/hrabat-se-lavinou-zenskeho-hastereni>.

SRBKOVÁ, Ivana: *Zmizet 2* - iLiteratura.cz. *iLiteratura.cz - titulní stránka* - iLiteratura.cz, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/26457/soukupova-petra-zmizet-2>

STEHLÍKOVÁ, Olga, *Petra Soukupová*, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://www.petra-soukupova.cz/pdf/recenze-Pod-snehem-Tvar.pdf>

ŠEBELOVÁ, Kateřina, *Knižní recenze: Petra Soukupová - Zmizet* | Literatura | Kultura | Zpravodajství. *Epoch Times*, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://www.epochtimes.cz/2010102215015/Knizni-recenze-Petra-Soukupova-Zmizet.html>

ŠRÁMKOVÁ, Jana, *Vymykající se próza* | Časopis HOST. *Časopis HOST*,

VANĚK, Petr, *Soukupova, Petra Pod Sněhem*. iLiteratura.cz: *Soukupova, Petra Pod Sněhem*, Brno: Host, 2009 [cit. 2017-05-29]. Dostupné z:

<http://www.iliteratura.cz/Clanek/24771/soukupova-petra-pod-snehem>

VANĚK, Petr: *Zmizet 1* - iLiteratura.cz. *iLiteratura.cz - titulní stránka* - iLiteratura.cz [online]. [cit. 08.11.2017]. Dostupné

z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/24771/soukupova-petra-zmizet-1>

VANÍČEK, Jakub, *Petra Soukupová* [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <http://www.petra-soukupova.cz/pdf/Kulturni-noviny-recenze.pdf>

Zmizet k moři | | A2 – zvíře nikdy nespí. *A2 – zvíře nikdy nespí*, [cit. 08.11.2017]. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2009/17/zmizet-k-mori>

3 Literatura

BARTHES, Roland. Kritika a pravda. Podlesí, 1997. ISBN 80-86019- 53-5.

BLAŽÍČEK, P. Kritika a interpretace. Praha, 2002.

BURIÁNEK, František, 1917-1995. Čítanka českého myšlení o literatuře. uspořádal František Buriánek. 1. vyd. Praha : Československý spisovatel, 1976.

BURIÁNEK, František. Z dějin české literární kritiky. 1. vyd. Praha : Nakladatelství politické literatury, 1965. Teorie, tvorba, tvůrci; sv. 3.

ČERNÝ, Václav. Co je kritika, co není a k čemu je na světě. Brno, 1968. ISBN neuvedeno.

Česká literární kritika v dotyku se strukturalismem (1880-1940). antologii sestavil, úvod a komentář Jiří Kudrnáč. Vyd. 1. Brno: Host, 2003. Strukturalistická knihovna; sv. 15.

ELIOT, Thomas S. O básnictví a básnících. Praha: Odeon, 1991. ISBN neuvedeno.

FIALOVÁ, Alena. (ed.) V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády 21. století v souvislostech a interpretacích. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200- 2410-7.

století v souvislostech a interpretacích. Praha, 2014. ISBN 978-80- 200-2410- 7.

HAMAN, Aleš. Nástin dějin české literární kritiky. Jinočany, 2000. ISBN 80-86022- 63-3.

HRTÁNEK, P. (ed.). Antologie textů k dějinám české literární kritiky (XIX. století). Ostrava, 2010.

HRUŠKA, Petr - MACHALA, Lubomír - VODIČKA, Libor et al. (eds.) V souřadnicích volnosti.

Česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích. Praha, 2008. ISBN 978-80-200- 1630-0.

KAUTMAN, František. K typologii literární kritiky a literární vědy. Praha, 1996. ISBN 80-

85625-35- 0.

NÜNNING, Ansgar (ed.). Lexikon teorie literatury a kultury, s. 457. Brno : Host, 2006. ISBN 80-7294-170-4.

ORWITZ, M. Art Criticism. In: KELLY, Michael (ed. In chief), Encyclopedia of Aesthetics. New York: Oxford University Press, 1998, Vol. 1,

ŠALDA, F. X. (František Xaver) , 1867-1937. Boje o zítřek : meditace a rapsodie. F.X. Šalda. 4. vyd. Praha : Unie, 1922. Spisy F. X. Šaldy ; sv. 3.

ŠALDA, František Xaver. Kritika literární. In: Ottův slovník naučný. Vyd. 1. Praha: Paseka, 1999,

ŠTĚPÁNEK, Miroslav, ŘÍMAN, Josef. Literární kritika. In: ŠTĚPÁNEK, Miroslav, ŘÍMAN, Josef.

Malá československá encyklopedie. III. svazek. Vyd. 1. Praha: ACADEMIA, 1986,

TRÁVNÍČEK, Jiří. Ve studených vodách svobody. Česká literatura 1989-2009. In Host 26, 2010, č. 10, s. 33-38. ISSN 1211-9938.

TREFULKA, Jan, 1929-2012. Dotecky a posedlosti. Jan Trefulka. Vyd. tohoto souboru 1. V Brně : Atlantis, 2012. Spisy ; sv. 3.

SUMMARY

The content of this bachelor thesis the discussion about prosaic work of Petra Soukupová is. In the first part of thesis we followed up by explanation of literary criticism, and we presented types of literary criticism, which we can meet.

The next part focused on the Czech literature development in the new millennium, the writer's position in the context of Czech literature and the particular works of Petra Soukupová.

The third, analytical part, is divided by particular aspects, which reviewers focused on. Specifically we focused on surroundings where the stories are played out, characters, a language and an author style, and themes of the particular works. The characters at the works of Petra Soukupová are rated like authentic and thoughtful. The author style is rated negatively in the most of literary criticism. They reproach to the writer a distance from the story, a non-participation and a coldness which you can feel in her texts. The reviewers think that's why she studied a scriptwriting and she puts words to a paper and she doesn't react in details. The most of reviewers focused on her language and her stylistic means. The writer uses unscriptural and vulgar words very much. The reviewers say, that there are the same themes in the books of Soukupová. And these themes can be used up. By reviewers the best of Soukupová's books *The Dissapear* is, where the writer payed attention by description of very sophisticated children characters.

The aim of this thesis was to be an analysis of the essays, the reviews, the articles and the other texts, which were published in literary magazines, newspapers and in the internet. We apprized ourselves with the results of the analysis in the end of this theses.